

บทที่ ๒

ปัญหาการตั้งครรถ์ในวัยรุ่น

คำว่าชีวิตหรือการเกิดของชีวิตในทัศนะของทางพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์^๑ กล่าวในหนังสือคู่มือชีวิตว่าชีวิตเริ่มด้วยการเกิดการเกิดเป็นการเริ่มต้นของชีวิต ผู้ที่เห็นความสำคัญของชีวิตก็ย่อมเห็นว่าการเกิดเป็นเรื่องสำคัญ ชีวิตเริ่มต้นไม่ได้ถ้าไม่มีการเกิดเมื่อถึงวันเกิดก็เตือนใจว่าได้ชีวิตมาแล้วจะใช้ชีวิตกันอย่างไรดี ในขณะที่หลายคนบอกอีกแบบว่าเกิดมาทั้งที่ต้องสุขสำราญกันให้เต็มที่เพราะไม่นานก็ตายชีวิตก็หมดไป บางคนมีทัศนะต่างไปอีกว่าเกิดมาเพื่อใช้หนี้กรรม การใช้ชีวิตเป็นเพียงคอยรับผลกรรมที่ทำมาในปางก่อน แต่อีกทัศนะถือหลักแบบพระพุทธศาสนา โดยทำความเข้าใจกับชีวิตเป็นลำดับดังที่ท่านได้แสดงรายละเอียดไว้ในหนังสือพุทธธรรม^๒ เป็น ๕ ลำดับ ลำดับแรกว่าชีวิตนี้คืออะไร ชีวิตคือที่ประชุมของส่วนประกอบต่างๆมากมายเรียกว่าขันธุ์^๓ ห้า กล่าวสั้นๆขันธุ์ห้าคือรูปและนามหรือกายและใจเป็นองค์ประกอบสำคัญ ลำดับที่สองว่าชีวิตนี้เป็นอย่างไรก็คือชีวิตนี้ไม่เที่ยงดังได้กล่าวว่าชีวิตของคนเรานี้เป็นที่ประชุมของส่วนประกอบต่างๆ ซึ่งแต่ละส่วนล้วนเป็นอิสระเกิดดับต่อเนื่องกันไปชีวิตนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่มีเที่ยงเรียกว่าอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ซึ่งเป็นกฎของธรรมชาติ ลำดับที่สามชีวิตนี้เป็นไปอย่างไรคือชีวิตนี้ดำเนินต่อเนื่องกันไปเป็นกระแส สัมพันธ์เป็นเหตุเป็นปัจจัยต่อเนื่องกันไป เรียกว่าชีวิตดำเนินเป็นไปตามวงจรของปฏิจจสมุปบาทซึ่งเป็นกระบวนการทำการและการให้ผลของกรรมทั้งหมด ลำดับต่อมาชีวิตควรให้เป็นอย่างไรในลำดับนี้ในพระพุทธศาสนาจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ควรให้เป็นคือดำเนินชีวิตให้บรรลุถึงพระนิพพาน และลำดับสุดท้ายชีวิตในทัศนะทางพุทธศาสนาซึ่งสำคัญมากคือควรให้ชีวิตของเราเป็นอยู่อย่างไรซึ่งเป็นเรื่องของ การนำความรู้เกี่ยวกับตัวสภาพธรรมสังขารมา สอนไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริงเป็นเรื่องของวิधिปฏิบัติ เป็นวิธีการที่เป็นหนทางดำเนินชีวิตให้ถึงความดับทุกข์เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทาหรือเรียกง่าย ๆ ว่ามรรคมงคล ๘ (อริยอัฏฐังคิกมรรค)

^๑พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), *คู่มือชีวิต*, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพฯ; สนพ.มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๓-๕, ๓๘-๔๑.

^๒พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), *พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)*, หน้า ๑๕, ๖๓, ๓๕, ๑๕๑, ๔๐๐, ๕๓๐.

เป็นการปฏิบัติตนเพื่อพยายามให้ชีวิตที่เป็นอยู่ให้รอดและที่สุดต้องพยายามให้ชีวิตเป็นอยู่ให้ดีขึ้น ด้วยการหมั่นเรียนรู้และนำไปปฏิบัติพัฒนาชีวิตตนเองให้องงามไปในครรลองของมรรคทั้ง๘

ผลจากการพัฒนาประเทศไทยด้านต่างๆ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมอย่างรวดเร็วคนไทยได้รับข้อมูลข่าวสารวัฒนธรรมจากประเทศต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถรับและตอบสนองต่อค่านิยมได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวัยที่ค้นหาความเป็นตัวของตัวเองและอยากรู้อยากลองการยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกจึงเป็นไปได้ง่ายดาย ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆของวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการแสดงออกด้านการแต่งกาย วิธีการดำเนินชีวิต การใช้เวลาว่าง รวมทั้งแนวคิดทางขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี เช่น ค่านิยมในการคบเพื่อนต่างเพศ มีการแสดงออกและใกล้ชิดกับเพศตรงข้ามอย่างเปิดเผยมากขึ้น การดำเนินชีวิตของวัยรุ่น การบ่มเพาะคำสอนของครอบครัวที่ไม่ได้ไตร่ตรองถึงความหมายของชีวิต ตามหลักพุทธศาสนาจึงนำไปสู่ปัญหาของวัยรุ่นในแต่ละครอบครัว เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลกระทบทั้งต่อตนเองและสังคมรอบข้าง สังคมแวดล้อมจึงต้องช่วยกันดูแลแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้วัยรุ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดี

๒.๑. ความหมายของการตั้งครรภ์

พระพุทธศาสนาได้กล่าวไว้ในอัสสลาขคนสูตร^๑ว่า การถือกำเนิดในครรภ์ย่อมมิได้เมื่อปัจจัย ๓ ประการนี้ประชุมพร้อมกันคือมารดาบิดาอยู่ร่วมกัน ๑ มารดามีระดู ๑ คันธัพพะ(สัตว์ผู้จะมาเกิดในครรภ์นั้น:ปฏิสนธิวิญญาณ)ปรากฏ และพระพุทธเจ้าก็ได้แสดงเรื่องการก่อกำเนิดของชีวิตไว้อีกว่ามนุษย์นี้เจริญขึ้นในครรภ์ของมารดาโดยลำดับเริ่มจากรูปละเอียดยมีลักษณะกลมใส (กลละ) ขนาดเท่าหยดน้ำมันที่ติดอยู่บนขนแกะซึ่งเหลือจากการสะบัดถึง ๓ ครั้ง จากกลละนั้นไป ๗ วัน เกิดเป็นรูปละเอียดยมีสีเหมือนน้ำล้างเนื้อมีลักษณะเหมือนดินบุกเหลว(อัพพุทะ)จากอัพพุทะเกิดเป็นชิ้นเนื้อเล็ก(เปลิ) จากเปลิเกิดเป็นก้อน(ขณะ)จากขณะในสัปดาห์ที่ ๕ เกิดเป็นปุ่ม ๕ ปุ่ม คือแขน ๒ เท้า ๒ ศีรษะ ๑ ต่อจากนั้นผม ขนและเล็บจึงเกิดขึ้นมารดาของสัตว์ผู้อยู่ในครรภ์นั้นบริโภคข้าวน้ำโภชนาหารอย่างใดสัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดานั้นก็ยังอรรถาพาให้เป็นไปในครรภ์ด้วยข้าวน้ำโภชนาหารอย่างนั้นและเติบโตขึ้นตามลำดับอายุครรภ์จนคลอดและเจริญวัยไปตามอายุขัย

^๑ถ.ศ. (ไทย) ๑๕/๒๓๕/๓๓๓.ม.ม. (ไทย) ๑๓/๔๑๑/๕๑๔,

ทางวิทยาศาสตร์ในสมัยปัจจุบันที่กล่าวถึงการก่อกำเนิดของชีวิต หรือการปฏิสนธิในคนซึ่งการปฏิสนธิหมายถึงกระบวนการที่เซลล์สืบพันธุ์ของเพศชาย(สเปิร์ม) และเพศหญิง(ไข่)ที่เจริญเต็มที่มีการผสมรวมกันเป็นเซลล์เดี่ยว(zygote)ส่วนใหญ่การปฏิสนธิจะเกิดขึ้นบริเวณท่อนำไข่ จากนั้นzygoteก็จะเริ่มมีการแบ่งตัวของเซลล์ทันทีหลังจากการปฏิสนธิและจะเคลื่อนตัวผ่านท่อนำไข่มาสู่โพรงมดลูกโดยใช้เวลาประมาณ ๔ วันหลังจากเกิดการปฏิสนธิ ไข่ที่ได้รับการผสมแล้วจะไม่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เซลล์ของไข่ก็จะเจริญแบ่งเป็นเซลล์ที่จะเจริญต่อไปเป็นรก(trophoblast)และส่วนที่จะเจริญไปเป็นตัวอ่อน(embryoblast)ประมาณวันที่๔เซลล์ของไข่นี้จะผ่านเข้ามาอยู่ในโพรงมดลูกแล้ว และใช้เวลาอีกประมาณ ๒-๓ วัน ลอยอยู่อย่างอิสระในโพรงมดลูก หลังจากนั้นประมาณวันที่๗ เซลล์ไข่ก็จะเข้าสู่ระยะการฝังตัวลงในเยื่อบุมดลูกที่มีลักษณะหนาและนุ่มซึ่งมีโลหิตมาคั่งเมื่อเริ่มสัปดาห์ที่ ๒ ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงของembryoblastเซลล์ก็จะเจริญเป็นรูปทรงทั้งเซลล์ทรงสูงและทรงแบน ขณะเดียวกันเซลล์ที่เจริญเป็นส่วนของรกก็นำไข่ไปพร้อมกันและเกิดโพรงพร้อมมีเยื่อหุ้มโพรง เพื่อให้เป็นที่อยู่ของน้ำคร่ำและให้เป็นที่อยู่ของไข่ที่ฝังตัวและกำลังเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ปลายสัปดาห์ที่๒นี้ส่วนของembryoblast ก็มีการฝังตัวที่ผนังมดลูกได้อย่างสมบูรณ์จากนั้นก็มีการเจริญของเซลล์ต่าง ๆ ที่จะพัฒนาไปเป็นส่วนของเนื้อรก เป็นส่วนของระบบไหลเวียน และเจริญเป็นเซลล์ต่างๆของร่างกายทารกเช่นเป็นปากเป็นศีรษะ สัปดาห์ที่๓ ไข่ที่ผสมแล้วที่เรียกว่าembryoblast ก็จะพัฒนาเป็นตัวอ่อนที่เรียกว่าembryoขนาดยาวประมาณ ๑.๕ ซม. มีการเจริญและพัฒนากายในครรภ์อย่างรวดเร็วมาก ทั้งระบบของท่อประสาทและระบบไหลเวียน สัปดาห์ที่๔-๘ เป็นช่วงที่มีการสร้างโครงสร้างต่าง ๆ ของตัวอ่อน มีการเจริญเป็นเนื้อเยื่อหรืออวัยวะที่เฉพาะลงไป เช่นเป็นส่วนของตา หู จมูก แขน ขา นิ้วมือ นิ้วเท้า ผิวหนัง ผม เล็บ กระดูก กล้ามเนื้อ เซลล์ของต่อมและเยื่ออวัยวะภายในต่าง ๆ เป็นต้นยังไม่สามารถแยกเพศได้ชัดเจนจนปลายสัปดาห์ที่๘ ลักษณะเฉพาะของร่างกายภายนอกเกิดขึ้นแล้วถ้ามีสารก่อความผิดปกติเข้าไปสู่สิ่งแวดล้อมของตัวอ่อนอาจทำให้เกิดความผิดปกติแต่กำเนิดอย่างชัดเจน จึงถือเป็นระยะวิกฤตที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ สัปดาห์ที่๙ถึงสัปดาห์ที่๑๘ ระยะนี้จะเรียกembryo ว่าทารกในครรภ์หรือfetus เริ่มแยกเพศได้ปลายสัปดาห์ที่๙ และชัดเจนในสัปดาห์ที่๑๒ ทารกในครรภ์เจริญเติบโตและมีพัฒนาการไปตามอายุครรภ์และตามการได้รับการดูแลขณะตั้งครรภ์ ซึ่งสังเกตเห็นได้จากการตรวจร่างกาย หรือจากการตรวจโดยเครื่องมือที่ทันสมัย ทารกแรกเกิดครบกำหนดโดยทั่วไปจะมีอายุครรภ์ประมาณ ๓๘ สัปดาห์ หรือ ๔๐ สัปดาห์ น้ำหนักประมาณ ๓,๔๐๐ กรัม^๔

^๔อาไพ จารุวัชรพาณิชย์กุล, ความรู้เบื้องต้นการพยาบาลและผดุงครรภ์เล่ม ๑(ระยะตั้งครรภ์) , พิมพ์ครั้งที่๑,(เชียงใหม่ ; โรงพิมพ์รุ่งโรจน์จำกัด, มิถุนายน ๒๕๕๔),หน้า๗๘-๘๓.

๒.๒. ความหมายและพัฒนาการของวัยรุ่น

ในสมัยพุทธกาลยังมีระบบการถือชั้นวรรณะ ซึ่งสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยชนอารยันเข้า รุกรานและยึดครองประเทศอินเดีย ก็เริ่มมีการจัดแบ่งชั้นวรรณะและแบ่งช่วงของการดำเนินชีวิตไปตามช่วงอายุเสมือนให้รู้ว่าช่วงอายุนั้นต้องทำหน้าที่ใดวรรณะแบ่งเป็น ๔ ลำดับคือ วรรณะพราหมณ์ วรรณะกษัตริย์ วรรณะแพศย์ และวรรณะศูทร ในยุคของพราหมณ์เรื่องอำนาจศาสนา พราหมณ์หรือฮินดูจึงรุ่งเรืองในระยะแรก ๆ การแบ่งชั้นวรรณะมีสภาพยืดหยุ่น ในระยะหลัง ๆ มีความเข้มงวดในการแบ่งชั้น จึงเป็นเสมือนการแบ่งแยกสังคม และวิถีชีวิต^๕ ขณะเดียวกันศาสนา พราหมณ์หรือฮินดูยังได้แบ่งช่วงชีวิตคน ๓ วรรณะแรกโดยเฉพาะผู้ชายในวรรณะพราหมณ์ให้ประพฤติตนหรือครองชีวิตให้ครบ ๔ ช่วงอายุหรือ ๔ อาศรมด้วยกันอย่างเคร่งครัดคือ ช่วงที่ ๑ ช่วงพรหมจารีเป็นวัยศึกษาได้แก่วัยเจริญเติบโตจนเป็นวัยรุ่นหนุ่มสาวเป็นวัยที่ต้องศึกษาหาความรู้ฝึกฝน การปกครองและควบคุมตนเองตลอดจนการละเว้นทั้งหลายจนกระทั่งอายุได้ ๒๕ ปีช่วงที่ ๒ ช่วงกฤหัสถ์ปฏิบัติตนในวัยนี้อีก ๒๕ ปีช่วงกฤหัสถ์คือช่วงแห่งการเป็นผู้ครองเรือนและเป็นคนของครอบครัว ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวสะสมทรัพย์และมีบุตรสืบสกุล ช่วงที่ ๓ ช่วงวานปรสภ์ การทำตนให้เป็นผู้มีคุณสมบัติของการเป็นผู้อาวุโสของสังคม บรรลुวัตรอุปประสงค์แห่งชีวิต อุทิศชีวิตของตนแก่กิจการสาธารณะโดยไม่มีความปรารถนาที่จะแสวงหากำไรจากการกระทำนั้น และเป็นช่วงที่ต้องใช้เวลาหัดฝึกบำเพ็ญเพียรโดยการฝึกออกจากบ้านเข้าสู่อาศรมบำเพ็ญตนเป็นนักพรต ส่วนช่วงที่ ๔ ช่วงสันยาสีหรือสันยาสีอายุตั้งแต่ ๗๕ ปีขึ้นไป เป็นขั้นสุดท้ายได้แก่การมีชีวิตเป็นนักบวชตัดขาดจากความเคลื่อนไหวส่วนใหญ่ของโลก เป็นผู้สละโลกมีผ้านุ่งผืนเดียวถือภาชนะขออาหารและหมอนน้ำเป็นสมบัติ จาริกภิกขาจารเรื่อยไปไม่ยุ่งเกี่ยวกับชาวโลก^๖ ขณะที่ในวัยพรหมจารีนั้นเสมือนเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงการศึกษาหาความรู้ ยังไม่ใช่เป็นวัยที่ต้องมีครอบครัวด้วยเหตุผลที่ต้องการให้คนวัยนี้อุทิศเวลาอย่างเต็มที่เพื่อบรรลुวัตรอุปประสงค์ในการแสวงหาความรู้ เมื่อสำเร็จการศึกษาจึงยอมแต่งงานมีครอบครัวได้ หลักการปฏิบัตินี้ได้เลื้อมลายนับตั้งแต่ระยะเวลาที่ใกล้เคียงกับการดำรงพระชนม์ชีพของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเรื่อยมาจนถึงประมาณปีที่ ๑๐๐๐ แห่งพุทธศักราช อายุของเด็กหญิงที่ถือว่าควรจัดการแต่งงานได้เริ่มลดจากปีที่ ๑๖ ลงเรื่อยมาจนถึงปีที่

^๕เพ็ญศรี ภูมิถาวรและคณะ, *อารยธรรมโลก*, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพฯ ; สนพ.มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๘๘-๑๐๐.

^๖คณัฏ ไขชโยธา, *มนุษย์กับอารยธรรมในเอเชียใต้เล่ม ๑*, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (กรุงเทพฯ ; สนพ. โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๓๖), หน้า ๗๕-๗๗.

๑๒-๑๑ และ๑๐ ปีตามลำดับ เมื่ออายุของเด็กหญิงลดลง อายุของเด็กชายก็พลอยลดลงตามไปด้วย^๗ ทั้งความหมายและพัฒนาการหรือการแบ่งช่วงวัยจึงมีมาแต่ครั้งพุทธกาลแต่ปรับการแบ่งช่วงวัยไปตามแต่ละยุคสมัย

ก. ความหมายของวัยรุ่น

คำจำกัดความของคำว่า“วัยรุ่น”มีความหลากหลาย เนื่องจากขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาของวัยรุ่นและความแตกต่างของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนความแตกต่างทางสังคมในแต่ละแห่ง

องค์การอนามัยโลก^๘ให้ความหมายวัยรุ่น(adolescents)ว่าเป็นวัยที่อายุอยู่ในช่วง ๑๐-๑๙ ปี วัยรุ่นเป็นผู้ที่มีลักษณะ ๓ประการคือมีพัฒนาทางร่างกาย มีพัฒนาทางจิตใจ ทางสังคมโดยมีการเปลี่ยนแปลงวุฒิภาวะทางเพศจากเด็กไปสู่ผู้ใหญ่ จากการที่ต้องพึ่งพาครอบครัวมาเป็นบุคคลที่อยากประกอบอาชีพได้ด้วยตนเอง และเรียกช่วงอายุ ๑๕ - ๒๔ ปีว่าเยาวชน(youth) ขณะเดียวกันได้รวมช่วงอายุวัยรุ่นกับเยาวชนเข้าด้วยกันเป็นyoung peopleหรือวัยรุ่นหนุ่มสาว

ดวงใจ กษานติกุล^๙ ได้ให้ความหมายของวัยรุ่นไว้ว่า หมายถึง ช่วงชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายจากวัยเด็กไปเป็นวัยผู้ใหญ่ โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ตามด้วยการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและสังคม ซึ่งขบวนการนี้จะสิ้นสุดเมื่อวัยรุ่นกลายเป็นผู้ใหญ่ที่รับผิดชอบดูแลตนเองได้

พ.ญ.ศรีประภา ชัยสินธพ^{๑๐} ให้ความหมายของคำว่า adolescent ว่าเป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า adolescere ซึ่งหมายความว่า to grow up วัยรุ่นจึงเป็นวัยของการเร่งเจริญเติบโตทั้งในทาง สรีระ และจิตวิทยาเป็นวัยเร่งสร้างสุนทรีย์ เร่งปรับตัว เร่งทางวิชาการ และเริ่มเลือกอาชีพเป็นการเร่งเจริญเติบโตในทุกๆด้าน

^๗กรรณ-เรืองอุไร กุศลาสัย,การติวทยา ความรู้เรื่องอินเดียนทางวัฒนธรรม,พิมพ์ครั้งที่ ๖(กรุงเทพฯ;สนพ.สยาม,๒๕๕๐), หน้า๑๔๔-๑๔๕.

^๘WHO/SEARO, **Adolescent Health and Development**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :http://www.searo.who.int/en/Section๑๓/Section๑๒๔๕_๔๕๘๐.htm [๓๑มกราคม๒๕๕๕].

^๙ดวงใจ กษานติกุล,วัยรุ่น ตำราจิตเวชศาสตร์,(กรุงเทพฯ;โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๖),หน้า ๘๑๘-๘๕๑.

^{๑๐}ศรีประภา ชัยสินธพ,สภาพจิตใจของวัยรุ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.ramamentel.com/old๒.html> [๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๔].

น.พ.สุริยเดว ทรีปาตี^{๑๑} ได้กำหนดความหมายกว้างๆ ของวัยรุ่นไว้ดังนี้ วัยรุ่นหมายถึงวัยที่ช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลง ๓ ประเด็นใหญ่ๆ คือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางอารมณ์สังคม และทางจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเป็นไปในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ได้ ทางอารมณ์สังคมเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ต้องพึ่งพาครอบครัวไปสู่ภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง และทางจิตใจเป็นระยะที่มีการพัฒนาทางจิตใจจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ซึ่งครอบคลุมอายุโดยประมาณคือเด็กหญิงอายุระหว่าง ๑๐-๒๐ ปี และเด็กชายอายุระหว่าง ๑๒ - ๒๒ ปี ดังนั้นวัยรุ่นไม่เพียงแต่จะจัดแบ่งด้วยช่วงอายุเท่านั้น แต่ยังจัดแบ่งด้วยการพัฒนาด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจอารมณ์และด้านสังคม นั่นคือควรจะต้องมีพัฒนาการทั้ง ๓ ด้านไปพร้อมกับช่วงอายุที่เปลี่ยนแปลงไป คำว่า to grow up จึงแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้ง ๓ ด้านและควรเพิ่มพัฒนาการทางด้านสติปัญญาไปพร้อมกับมีพัฒนาการทางเพศที่สมบูรณ์(fullsexualmaturity) เข้าสู่ความพร้อมที่จะเริ่มมีเพศสัมพันธ์และตั้งครรภ์ได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีแม้จะอยู่ในช่วงวัยรุ่นอายุ ๑๐-๑๙ ปี หรือช่วงเยาวชนอายุ ๑๕-๒๔ ปีก็ตาม

ข. พัฒนาการของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กไปเป็นวัยผู้ใหญ่ เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ตามด้วยการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและสังคม มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างเห็นได้ชัด เด็กผู้หญิงจะเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายก่อนเด็กผู้ชายประมาณ ๒ ปี ซึ่งจะทำให้ในชั้นประถมตอนปลาย หรือชั้นมัธยมต้นจะพบว่าวัยรุ่นหญิงจะมีร่างกายสูงใหญ่ เป็นสาวน้อยแรกรุ่น ในขณะที่พวกเด็กผู้ชายยังดูเป็นเด็กชายตัวเล็กๆ ทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความสับสนและวิตกกังวลได้ เด็กผู้หญิงอาจกังวลว่าตนเองไม่หยุดสูงเสียที ในขณะที่เด็กผู้ชายก็เกิดความกังวลว่าทำไมตัวเองจึงไม่สูงใหญ่ นอกเหนือจากนั้นก็จะมีสัญลักษณ์ของความเป็นผู้ใหญ่ เช่น การอยากมีรายได้เลี้ยงดูตนเองหรืออยากหาเงินพิเศษโดยไม่ต้องอาศัยพึ่งพิงบิดา มารดา และวัยนี้จะมีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่นนอกเหนือจากสมาชิกครอบครัว

จากช่วงอายุของวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลง ๓ ประเด็นใหญ่ๆ คือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางอารมณ์สังคม และทางจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเป็นไปในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ได้ ทางอารมณ์สังคมเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ต้องพึ่งพาครอบครัว

^{๑๑}สุริยเดว ทรีปาตี, พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://www.dekplus.org> [๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๔].

ไปสู่ภาวะที่ต้องรับผิดชอบและพึ่งพาตนเอง และทางจิตใจเป็นระยะที่มีการพัฒนาทางจิตใจจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งครอบคลุมอายุโดยประมาณคือเด็กหญิงอายุระหว่าง ๑๐– ๒๐ ปี และเด็กชายอายุระหว่าง ๑๒ – ๒๒ ปี เนื่องจากช่วงวัยดังกล่าวค่อนข้างยาว ทางทางแพทย์และจิตวิทยาพัฒนาการจึงแบ่งช่วงดังกล่าว ออกเป็น ๒ – ๓ ระยะ (แล้วแต่หลักเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญ) เนื่องจากระยะต้นกับระยะปลายของวัย เด็กจะมีการเจริญเติบโต ทั้งกายและจิตใจ อารมณ์ แตกต่าง กันมาก เด็กผู้ชาย-ผู้หญิงเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นเร็วช้าต่างกัน จึงทำให้ทั้งสองฝ่ายเกิดความสับสนและวิตกกังวลทั้งทางร่างกายและจิตใจได้ในที่นี้จะแบ่งช่วงวัยรุ่นเป็น ๓ ระยะคือ^{๑๒}

๑. วัยรุ่นตอนต้น เด็กผู้หญิงอยู่ในช่วงอายุ ๑๐ – ๑๓ ปี เด็กชายในช่วงอายุ ๑๒ – ๑๕ ปี ในระยะนี้มีการเปลี่ยนแปลง คือ มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายอย่างรวดเร็ว เช่น เด็กหญิงจะมีเต้านมใหญ่ขึ้น มีประจำเดือนมีการสร้างฮอร์โมนเอสโตรเจน และโปรเจสเตอโรน มีรูปร่างสูงใหญ่ ส่วนทางด้านพฤติกรรม ก็เปลี่ยนเป็นค่อนข้างหลงตัวเอง (Narcissistic phase) มีความเพ้อฝัน (Magical Thinking) มีความเป็นอิสระ (Emancipation) แต่ยังคงพึ่งพาพ่อแม่ สำหรับวัยรุ่นชาย จะเริ่มมีการเจริญเติบโตของลูกอัณฑะเมื่อเข้าสู่ช่วงอายุ ๑๐-๑๓ ปีครึ่ง และจะใช้เวลานาน ๒-๔ ปี กว่าที่จะเติบโตและทำงานได้อย่างสมบูรณ์ ในขณะที่รูปร่างภายนอกมีการเจริญเติบโตเปลี่ยนแปลงช้ากว่าวัยรุ่นหญิง เพื่อนผู้หญิงที่เคยตัวเล็กกว่ากลับเจริญเติบโตแซงหน้า ทำให้วัยรุ่นชายมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับรูปร่าง ความสูงได้มาก แต่ทั้งสองกลุ่มยังอยู่ในช่วงสนใจเพศเดียวกัน

๒. วัยรุ่นตอนกลาง เด็กผู้หญิงอยู่ในช่วง ๑๔ – ๑๗ ปี เด็กชายในช่วงอายุ ๑๖ – ๑๙ ปี ในระยะนี้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเริ่มสมบูรณ์เต็มที่ ระดับฮอร์โมนจะมีผลโดยตรงต่อการเจริญเติบโตทางร่างกาย และอวัยวะเพศในวัยรุ่น และยังส่งผลถึงความรู้สึกทางอารมณ์และจิตใจ ปฏิกริยาการเรียนรู้ ฯลฯ ในวัยรุ่นอีกด้วย เป็นช่วงที่วัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้วยังคงมีความคิดเพ้อฝัน มีความคิดที่ลึกซึ้ง (abstract) จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์และหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามเอาชนะความรู้สึกแบบเด็กๆ เป็นระยะที่ค่อนข้าง โมโหง่าย มักมีปัญหาในการปรับตัวซึ่งพบได้ร้อยละ ๑๐ – ๑๕ ของวัยรุ่นทั่วไปที่มักจะมีความขัดแย้งกับพ่อแม่สูง เพื่อนมีอิทธิพลสูง พฤติกรรมอยากลองของมักจะมีสูงสุดในช่วงวัยรุ่นตอนกลาง เป็นเด็กก็ไม่ใช่ เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง แนวความคิดและการยับยั้งตัวเองมีไม่มากพอเริ่มสนใจเพศตรงข้าม เป็นระยะที่เริ่มทดลอง

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน.

เกี่ยวกับเพศ ซึ่งถ้าขาดความรู้และการป้องกันจะก่อให้เกิดปัญหาดังครกที่ไม่ว่าประสงค์ หรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ วัยรุ่นระยะนี้จึงมีปัญหามากและพบปัญหาบ่อยที่สุด

๓. วัยรุ่นตอนปลาย เด็กหญิงอยู่ในช่วงอายุระหว่าง ๑๘ – ๒๐ ปี เด็กชายในช่วงอายุ ๒๐ – ๒๒ ปี สภาพทางร่างกายเปลี่ยนแปลงเติบโตโดยสมบูรณ์เต็มที่ เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม มีความเป็นอิสระเต็มที่ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพและเป็นช่วงเวลาที่มีความผูกพันแน่นแฟ้น (intimacy) กับเพื่อนต่างเพศ เป็นระยะที่เจริญเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่เต็มที่หมายความว่าพึ่งตนเองได้ ตัดสินใจได้ถูกต้อง บรรลุพฤติกรรมในเชิงกฎหมาย ดังนั้นระยะนี้จึงมีลักษณะรู้จักบทบาทของเพศเต็มที่ ก่อนข้างยอมรับการให้คำแนะนำได้ง่ายกว่าวัยอื่นๆ ให้ความสนใจต่อคำแนะนำต่างๆ รวมทั้งเรื่องการป้องกันปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม

สรุปได้ว่าความหมายของคำว่าวัยรุ่นหมายถึงวัยที่มีช่วงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางอารมณ์สังคมและทางจิตใจ การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเป็นไปในลักษณะที่พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์ได้ ทางอารมณ์สังคมเป็นระยะที่ต้องการรับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเอง และทางจิตใจก็เป็นระยะที่มีการพัฒนาทางจิตใจจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่เริ่มสนใจเพศตรงข้ามพฤติกรรมทางเพศมักได้รับการกระตุ้นจากสังคมรอบข้างจึงล่อแหลมต่อการเกิดปัญหาจากการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย

วัยรุ่นเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงทั้ง ๓ ด้านดังกล่าวจึงเสมือนเป็นการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่ความมีวุฒิภาวะทั้ง ๓ ด้านนับว่าเป็นวิกฤติช่วงหนึ่งของชีวิต การที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นมักเกิดความขัดแย้งขึ้นในจิตใจของวัยรุ่น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่นด้วยกันเอง หรือกับบุคคลรอบข้าง ถือเป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาของการเจริญพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่แต่จะไม่รุนแรงจนส่งผลกระทบต่อการศึกษา การงานหรือด้านสังคมหากกระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นไปอย่างเหมาะสม โดยการดูแลเอาใจใส่ใกล้ชิดจากสังคมและผู้คนรอบข้าง ก็จะช่วยให้วัยรุ่นเรียนรู้และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม และกลายเป็นทั้งแรงผลักดันและแรงกระตุ้นให้พัฒนาการด้านอื่นๆ เป็นไปด้วยดีในกรณีที่ปัญหารุนแรงส่งผลกระทบต่อด้านต่างๆ นั้น จึงจะจัดว่าวัยรุ่นมีปัญหาในการปรับตัว โดยเฉพาะปฏิกิริยาต่อการรับบทบาทหน้าที่ของความเป็นผู้ใหญ่ รู้สึว่าการดูแลรับผิดชอบตัวเองเป็นภาระที่หนักหน่วงยากที่จะรับเอาไว้ได้ บางรายมีอาการวิตกกังวล หรือมีอาการฉุนเฉียวก้าวร้าว ต่อต้าน ซึ่งอาการเหล่านี้จะมีอยู่ไม่นาน ในที่สุดจะสามารถพัฒนาต่อไปได้ในที่สุด

๒.๓.ความหมายของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

องค์การยูนิเซฟและ WHO^{๓๓}ให้ความหมายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (Teenage Pregnancy)ว่า หมายถึง การตั้งครรภ์ในหญิงที่อายุน้อยกว่า ๒๐ ปี โดยถืออายุ ณ เวลาที่คลอดบุตร ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น adolescents คือช่วงอายุ ๑๕-๑๙ ปี และ younger adolescents คือช่วงอายุ ๑๐-๑๔ ปี ส่วนอายุเริ่มต้นขึ้นกับการมีประจำเดือนครั้งแรก (Menarche) ของผู้หญิงของประเทศต่างๆซึ่งจะมีเร็วช้าแตกต่างกันเช่นประเทศสหรัฐอเมริกาผู้หญิงมีประจำเดือนครั้งแรกอายุโดยเฉลี่ย ๑๒ ปี ส่วนใหญ่เฉลี่ย ๑๓ ปี และอายุเริ่มต้นอายุน้อยลงตามสภาวะการเจริญพันธุ์ ดังนั้นจึงกำหนดให้เป็นการตั้งครรภ์ตั้งแต่ช่วงอายุประมาณ ๑๓ – ๑๙ ปีและการคิดอัตราการตั้งครรภ์จะคิดต่อหญิงตั้งครรภ์ทั้งหมดพันราย ทั้งนี้อาจสิ้นสุดการตั้งครรภ์โดยการแท้งหรือการคลอดก็ได้

น.พ.ธีระ ทองสง^{๓๔} ให้ความหมายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นว่าการตั้งครรภ์ในหญิงที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ ๑๙ ปี

น.พ.สมศักดิ์ สุกส์นักรวุฒิ^{๓๕} ให้ความหมายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นว่าการตั้งครรภ์ในหญิงที่อายุ ๑๓ - ๑๙ ปี

พญ.มนฤดี เตชะอินทร์^{๓๖} ให้ความหมายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นว่า หมายถึง การตั้งครรภ์ในสตรีที่มีอายุระหว่าง ๑๐-๑๙ ปี โดยถืออายุ ณ เวลาที่คลอดบุตร ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น adolescents คือช่วงอายุ ๑๕-๑๙ ปี และ younger adolescents คือช่วงอายุ ๑๐-๑๔ ปี

^{๓๓}UNICEF, **Young People and Family Planning: Teenage Pregnancy**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.unicef.org/malaysia/Teenage_Pregnancies [๑๑ February ๒๕๕๔].

^{๓๔}WHO, **Adolescent Pregnancy :Issues in Adolescent Health and Development**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://whqlibdoc.who.int/publications/> [๑๑ February ๒๕๕๔].

^{๓๕}ธีระทองสง, **สูติศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๕**, (กรุงเทพฯ;พี.บี.พี.เอสบุ๊คเซนเตอร์, ๒๕๕๕), หน้า ๑๐๑.

^{๓๖}สมศักดิ์ สุกส์นักรวุฒิ, **ภาวะฉุกเฉินทางสูติศาสตร์**, กรุงเทพฯ;พิมพ์ลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๑-๒๔.

^{๓๗}มนฤดี เตชะอินทร์, พรณี ศิริวรรณภา, **การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.med.cmu.ac.th/dept/obgyn/> [๑๐ สิงหาคม ๒๕๕๔].

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงครอบคลุมในหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุไม่เกิน ๒๐ ปี แม้จะกำหนดอายุเริ่มต้นที่อายุ ๑๐-๑๓ ปี แต่ทั้งนี้อายุเริ่มต้นอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการเจริญพันธุ์ในแต่ละสังคมในแต่ละประเทศและขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในแต่ละระยะช่วงเวลาขณะนั้นๆ

๒.๔. ปัญหา และสถานการณ์

ระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในไทยมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น จากร้อยละ ๑๐ ในปี พ.ศ.๒๕๓๖ เป็นร้อยละ ๑๔.๗ – ๒๐ กว่าในปัจจุบัน ซึ่งมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานขององค์การอนามัยโลก และแผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ.๒๕๕๐-๒๕๕๔) ซึ่งกำหนดไว้ที่จะต้องไม่เกินร้อยละ ๑๐ ของหญิงทุกกลุ่มอายุที่ตั้งครรภ์ทั้งหมดคนนอกจากนั้นอายุของแม่วัยรุ่นนับวันยิ่งน้อยลงกว่าอายุในความหมายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่ให้คำจำกัดความไว้ต่ำสุดเพียง ๑๐ ปี อายุเริ่มต้นของการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นไทยส่วนใหญ่จะอยู่ที่ ๑๓-๑๕ ปี ปัจจุบันพบอายุเริ่มต้นน้อยลงกว่าคำจำกัดความ วัยรุ่นไทยมีอัตราการมีเพศสัมพันธ์สูงมาก พบว่าร้อยละ ๑๕ ของวัยรุ่นที่อายุระหว่าง ๑๕ – ๑๙ ปีมีเพศสัมพันธ์แล้วแต่มีการคุมกำเนิดน้อยจึงทำให้เกิดภาวะการตั้งครรภ์สูงสถิติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทั่วโลกนับอายุที่คลอดในช่วงอายุ ๑๕ – ๑๙ ปีร้อยละ ๕๕ พบในประเทศกำลังพัฒนาหรือประมาณ ๖๕ คนต่อประชากรพันคน ขณะที่ในประเทศไทยมีอัตราการคลอดในช่วงวัยรุ่นอยู่ที่ ๗๐ คนต่อประชากรพันคน ซึ่งเป็นตัวเลขสูงที่สุดของประเทศในทวีปเอเชียเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศแถบเอเชียเช่น ญี่ปุ่น เกาหลี หรือแม้แต่จีนมีอัตราส่วนของแม่วัยรุ่นเพียง ๔-๕ คนต่อประชากรพันคน สิงคโปร์ประมาณ ๘ คนต่อประชากรพันคน แม้แต่ในกัมพูชาอัตราการตั้งครรภ์ของแม่วัยรุ่นยังอยู่ที่ประมาณ ๑๕ คนต่อประชากรพันคน ไทยเราติดอันดับในกลุ่มเดียวกับอินเดีย บังกลาเทศ ซึ่งมีประชากรมากกว่าเราหลายเท่า^{๔๔} ในขณะนี้ประเทศไทยมีการคลอดบุตรจากแม่ที่เป็นวัยรุ่นวันละประมาณ ๑๔๐ – ๓๓๖ คน หรือประมาณปีละ ๕๐,๐๐๐ – ๑.๒ แสนคน และเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในเอเชียที่มีการเปิดกว้างเรื่องเพศสัมพันธ์ไทยมีอัตราการตั้งครรภ์ที่สูงกว่ามาก ขณะที่ในประเทศสหรัฐอเมริกาแนวโน้มของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีจำนวนลดลงตามลำดับ^{๔๕}

^{๔๔} สำนักอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, รายงานสถิติประจำปี ๒๕๕๒, (อค์สำเนา).

^{๔๕} สุริยเดวทรีปาดิ, เฝยวัยรุ่นไทย ตั้งท้องอันดับ ๑ ของเอเชีย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.thairath.co.th/content/edu [๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (พส.) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) แถลงว่า ปี ๒๕๕๒ มี ๕ จังหวัดที่มีแม่วัยรุ่นที่คลอดบุตรอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีที่อยู่ในสถานการณ์รุนแรงที่สุดคือ จ.กำแพงเพชรมีแม่วัยรุ่นคลอดบุตรสูงสุดร้อยละ ๒๐.๔๐ รองลงมาคือ ประจวบคีรีขันธ์ร้อยละ ๑๘.๘๕ พิจิตรนครสวรรค์และลพบุรีร้อยละ ๑๘.๘๗, ๑๘.๖๕ และ ๑๘.๕๖ ตามลำดับ จากข้อมูลของคณะกรรมการคุ้มครองเด็กแห่งชาติพบว่าอายุเฉลี่ยของการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นไทยอยู่ในช่วง ๑๓ - ๑๕ ปี แต่ปัจจุบันอายุของแม่วัยรุ่นนับวันยิ่งน้อยลงปี ๒๕๕๒ พบแม่อายุเพียง ๙ ปี และรายล่าสุดของไทยในปี ๒๕๕๓ พบอายุดำสุด ๑๑ ปี จากการศึกษาข้อมูลอายุมารดาวัยรุ่นและอายุบิดาจากข้อมูลการเกิดของสำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครองปี ๒๕๕๒ พบข้อที่น่าสังเกตหลายประการคือมีมารดาวัยรุ่นอายุน้อยที่สุดคือ ๙ ปี แม้ว่ามารดาวัยรุ่นส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ ๑๕ ถึง ๑๙ ปีก็ตาม ส่วนอายุของบิดาพบว่ามีอยู่ในทุกช่วงอายุ (๙ ถึง ๖๐ ปีขึ้นไป) โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ ๑๕ ถึง ๓๐ ปี ข้อที่น่าสังเกตคือมีบิดาที่อายุน้อยกว่ามารดาวัยรุ่นนับสิบปีรวมถึงบิดาที่เป็นผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) ด้วยจำนวนหนึ่ง^{๒๐} ปัจจุบันพบตัวเลขการตั้งครรภ์ของผู้หญิงไทยที่อายุต่ำกว่า ๒๐ ปี เพิ่มขึ้นเป็น ๘๐- ๑๐๐ ต่อประชากรพันคนแล้ว หรือประมาณ ๒.๕ แสนคนต่อปี แต่มีอัตราการคลอดบุตร เฉลี่ย ๑.๒ แสนรายต่อปีหรือเฉลี่ยวันละ ๓๓๖ คนที่เหลือเป็นการทำแท้งคิดเป็นร้อยละ ๕๐^{๒๑} ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงมาก แสดงให้เห็นว่าสถานการณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่งสัญญาณว่าเป็นปัญหาที่รุนแรงของสังคม

๒.๕. สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและผลกระทบจากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

ก. สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

ความขัดแย้งในจิตใจของวัยรุ่น ที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ นั้น เป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาของการเจริญพัฒนาไปเป็นผู้ใหญ่ แต่จะไม่รุนแรงจนมีผลกระทบต่อการเรียน การงาน หรือด้านสังคม ในชีวิตจริงของคนเรามีปัญหาที่ทำให้เราต้องปรับตัว และแก้ไขความขัดแย้งประจำวันอยู่ตลอดเวลาแต่ในระยะวัยรุ่นมีลักษณะพิเศษ เพราะเกิดผลต่อเนื่องลูกหลานได้ง่าย ทั้งนี้

^{๒๐} สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง, สถานะการมีบุตรของวัยรุ่นไทย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.m-society.go.th/childpregnancy> [๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

^{๒๑} บัลลักร์ โรหิตเสถียร และนางศศิณี โมสิกะ, ข่าวสำนักงานรัฐมนตรีรณรงค์ป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.moe.go.th/websm> [๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

เนื่องจากวัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย อยากเป็นอิสระ อยากเป็นผู้ใหญ่ ไม่อยากฟังเหตุผลของใคร เจ้าทิฐิ ถี้อดี แต่ในขณะเดียวกันก็ยังขาดความเชี่ยวชาญในการแก้ไขปัญหา ในการพูด การทำงาน จึงทำให้เพื่องพลาต่อสิ่งรอบข้างได้ง่าย การเกิดการตั้งครรภในวัยรุ่นเป็นผลจากความเพื่องพลาอันหนึ่งที่วัยรุ่นได้รับ สาเหตุการตั้งครรภในวัยรุ่น รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงพอสรุปได้ดังนี้

๑. จากครอบครัว โครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อแม่ลูก ความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัวที่ทำให้พ่อแม่มีเวลาให้กับครอบครัว และลูกน้อยลงจนไม่สามารถเป็นแบบอย่างในการอบรมดูแลและให้คำปรึกษาแก่ลูก ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว ครอบครัวแตกแยกหรือจากการเลี้ยงดูการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดจิตใจที่ไม่แข็งแรงพอคือมีจิตใจที่เปราะบางทำให้กระทบกระเทือนใจง่าย ใจบาจง่าย หรือแม้กระทั่งการไม่ได้รับการยอมรับจากคนในครอบครัว ก็ทำให้เด็กวัยรุ่นไม่เคารพเชื่อฟังคนในครอบครัวแต่เขายังต้องการความรักต้องการผู้ให้คำปรึกษาและการใส่ใจดูแล วัยรุ่นจึงเสาะหาความรักและการได้รับการใส่ใจดูแลจากบุคคลอื่นมาทดแทนบุคคลในครอบครัว การขาดผู้ให้คำปรึกษาจึงตัดสินใจเองโดยไม่มีการไตร่ตรองแม้กระทั่งการตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร^{๒๒}

๒. จากบุคลิกส่วนตัวของวัยรุ่น สาเหตุจากประเด็นนี้มักมีเหตุจากสาเหตุอื่น ๆ มาก่อนแม้กระทั่งจากการเลี้ยงดู เด็กที่อยู่ในสภาพที่มีปัญหาเด็กวัยรุ่นเหล่านี้จึงไม่ค่อยเชื่อฟังผู้ใหญ่ มีความคิดความเชื่อที่ไม่เหมาะสม เริ่มตั้งแต่กระบวนการคิดพิจารณาด้วยตัวเด็กเอง จนกลายเป็นบุคลิกส่วนตัวหล่อหลอมให้เด็กวัยรุ่นเชื่อมั่นในตนเองสูง มีทิฐิสูง และมีแนวโน้มไปในทางมิฉนาทิฐิ ด้วยความขาดประสบการณ์จึงทำให้ไม่สามารถคิดได้รอบด้านการคิดเองตัดสินใจเองจึงทำให้ผิดพลาดได้

๓. จากความต้องการหาประสบการณ์วัยรุ่นเกลียดความจำเจซ้ำซาก อยากหาสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ชอบความตื่นเต้น ทำทาย วัยรุ่นกลุ่มนี้จะสร้างความตื่นเต้นทำทายกับการที่กระทำผิดต่อกฎเกณฑ์ต่างๆ ของทางบ้านและกฎของสังคมนั้นเป็นเพราะว่าเป็นความตื่นเต้นและความรู้สึกลัวถูกทำทาย แนวทางการเลี้ยงดูเด็กฝึกให้เด็กได้มีโอกาสทำงานที่ทำทายความสามารถที่ละน้อยอยู่ตลอดเวลา จะส่งผลทำให้เด็กได้พัฒนาความเชี่ยวชาญขึ้นมาได้ แก้ปัญหาได้ไม่ไปทำทายและทดลองทำในสิ่งที่ก่อความยุ่งยากในชีวิต

^{๒๒}นางพงา ลิ้มสุวรรณ, สาเหตุของพฤติกรรมรุนแรง,[ออนไลน์],แหล่งที่มา :

[http://www.rcpsych.org/cap/detail_article.php?news\[๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๔\]](http://www.rcpsych.org/cap/detail_article.php?news[๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๔]).

๔. จากสภาพสังคมสังคมที่เป็นสังคมบริโภคนิยมหรือวัตถุนิยมเน้นหรือสนับสนุนให้ข้อมูลที่หลากหลายไปในทางชวนเชื่อกระตุ้นการบริโภค ให้เป็นไปในเชิง “เสพมากหรือบริโภคมากก็สุขมาก” จึงเกิดการแข่งขันกันในสังคมทุกเพศทุกวัย หลายครอบครัวแข่งกับเวลา แข่งขันกับครอบครัวรอบข้างเพื่อให้ทันตามกระแสบริโภคนิยมจนการดูแลคนในครอบครัวผิดทิศทาง เมื่อเด็กเด็กวัยรุ่นมีปัญหาจึงให้ข้อมูลแก่เด็กหรือแก้ปัญหาให้เด็กโดยการคิดแทน จัดการกำหนดให้ว่าควรจะทำอย่างไรเพื่อให้เหตุผลไปตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ โดยตัวเด็กไม่เคยรู้สึกว่าเป็นความต้องการของตนเอง เด็กวัยรุ่นไทยส่วนหนึ่งจึงไม่เคยสนใจอนาคตตัวเอง เพราะมีคนคิดแทน จึงทำให้เขามีความคิดต่อต้านสังคม ไม่ยอมรับกติกาการอยู่ร่วมกันในครอบครัวหรือในสังคมที่ครอบครัวได้วางแผนไว้จึงแสวงหาผู้ที่พูดคุยปรึกษาและเข้าใจกันได้ซึ่งมักเป็นเพื่อนต่างเพศ

๕. จากสภาพเศรษฐกิจวัยรุ่นบางรายครอบครัวยากจนไม่เรียนหนังสือจึงมีผู้รักตั้งแต่อายุน้อย วัยรุ่นต้องการหาเงินเพื่อใช้อุปโภคบริโภคและความสะดวกสบายอื่นๆ ที่เกินความจำเป็น หรือบางรายอาจมีปัญหาอื่นร่วมเช่นอาจเคยถูกข่มขืน ดิตสารเสพติด จากนั้นจึงนำสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดกับตนเองมารวมกันและคิดว่าตนเองขาดโอกาสทางสังคม แม้จะตั้งความหวังแต่ชีวิตไม่เคยมีโอกาสน่าจะไปถึง เด็กกลุ่มนี้จึงทิ้งอนาคตตัวเอง เอาชีวิตรอดไปวันๆ คิดว่าตัวเองไม่มีอนาคตเมื่อมีปัญหาขาดผู้ให้คำปรึกษา หรือขาดช่องทางที่จะแก้ปัญหา จึงคิดเองตัดสินใจเองปรึกษาในกลุ่มที่ขาดโอกาสด้วยตนเอง ปัญหาจึงลุกลามการแก้ปัญหาจึงมักเป็นไปในทิศทางที่ให้ไปไปตามยถากรรมและนำพาปัญหาที่เกิดขึ้นให้สังคมต้องเข้ามาช่วยแก้ไข

๖. จากค่านิยมทางเพศที่เปลี่ยนไปค่านิยมทางเพศที่เปลี่ยนไปคือเด็กวัยรุ่นจะคบเพื่อนในลักษณะพัฒนาการการคบหาให้เป็นคู่รัก เพื่อสามารถนำมาพูดคุยในกลุ่มและไปไหนต่อไหนด้วยกันอย่างเปิดเผยเสมือนเป็นที่ยอมรับและชื่นชมในกลุ่ม และพัฒนาการด้วยการมีเพศสัมพันธ์กับคู่รักของตนเองด้วยความใกล้ชิดและการขาดการยั้งคิดจึงมีเพศสัมพันธ์เร็ว ซึ่งจากรายงานประจำปี ๒๕๕๒ ของกองอนามัยการเจริญพันธุ์^{๒๓} ได้ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นและเยาวชนพบว่านักเรียนอาชีวศึกษาหรือเทคนิคมีอัตราการมีเพศสัมพันธ์สูงสุดเท่ากับร้อยละ ๕๔ ในกลุ่มนักเรียนมัธยมพบว่านักเรียนมัธยมในเขตเมืองมีอัตราการเคยมีเพศสัมพันธ์แล้วสูงกว่าในเขตชนบทอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเกือบทั้งหมดของผู้ที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วจะมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกกับคนรักหรือแฟนจากการศึกษาเรื่องแนวทางการป้องกัน

^{๒๓} กรมอนามัย, global incidence of teenage pregnancy, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

http://hpe4.anamai.moph.go.th/hpe/yfhs/index_yfhs.php [๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๔].

และแก้ไขปัญหามีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสและการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในจังหวัดกำแพงเพชร ปี๒๕๕๔ ระบุว่าสาเหตุที่สำคัญของการมีเพศสัมพันธ์ลำดับแรก พบว่าส่วนใหญ่ร้อยละ ๓๘.๓ ต้องการแสดงความจริงใจต่อคนรัก^{๒๔} การมีเพศสัมพันธ์กันตามกระแสวันสำคัญก็เป็นค่านิยมที่มีส่วนผลักดันให้วัยรุ่นเผชิญปัญหานี้เช่น วันวาเลนไทน์ และยังมีค่านิยมจากแนวคิดของผู้ชายเองที่คิดว่าการมีเพศสัมพันธ์ต้องมุ่งหวังให้ฝ่ายหญิงมีการตั้งครรภ์ เพราะเป็นการพิสูจน์ตัวเองว่ามีความเป็นชายและมีความสามารถทางเพศโดยไม่คำนึงถึงความรับผิดชอบที่ติดตามมา

๓. จากค่านิยมการแต่งงานที่เปลี่ยนไป การแต่งงานเป็นกลไกทางสังคมทำให้เกิดครอบครัว อันประกอบด้วยพ่อ แม่และลูกในแต่ละสังคมย่อมมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกันไปโดยมีประเพณีหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ เช่น การกำหนดอายุแต่งงานที่เหมาะสม การไม่ให้พี่น้องแต่งงานกันเอง การมีพิธีแต่งงานการจดทะเบียนสมรส การตรวจร่างกายก่อนแต่งงานเพื่อป้องกันโรคติดต่อทางกรรมพันธุ์และการไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน เป็นต้น มีจุดประสงค์ที่จะให้ได้ลูกที่เกิดมาสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็มีจุดประสงค์ที่จะให้ลูกเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ทั้งในด้านร่างกายจิตใจ และสติปัญญาอีกด้วย ความอบอุ่นในครอบครัวจะเป็นสิ่งประกันที่ดีว่าลูกจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ แต่ค่านิยมปัจเจกบุคคลที่ได้แพร่หลายไปทั่วโลกและเริ่มแพร่หลายในสังคมไทยด้วยได้ทำให้การแต่งงานและการมีครอบครัวเป็นเรื่องล้าสมัยไปก่อให้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมใหม่ๆ เช่น การอยู่ร่วมกันโดยไม่แต่งงานการมีคู่รักสำรองไว้อีกคน ซึ่งปรากฏการณ์เหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลังในผู้ที่ไม่มีวุฒิภาวะ

๔. จากพัฒนาการทางร่างกายเป็นการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นทั่วโลกที่เรียกว่าเป็นโกลบอล เทรนด์ (Global Trend) คือเด็กเป็นหนุ่มสาวเร็วขึ้น เด็กผู้หญิงมีประจำเดือนเร็ว เด็กผู้ชายก็มีการเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนเพศเร็วขึ้น เป็นการพัฒนาการทางกายหรือทางเพศที่ค่อนข้างสมบูรณ์เร็วกว่าพัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจหรือความคิดพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ละเลยการอบรมดูแลและให้คำปรึกษาแก่ลูกวัยรุ่นที่กำลังอยู่ในวัยหัวเลี้ยวหัวต่อจากอิทธิพลและการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนในร่างกาย วัยรุ่นจึงเอาแบบอย่างจากสื่อ จากเพื่อน หรือจากดาราที่ชื่นชอบมาเป็นแบบอย่างโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม เช่น แบบอย่างในการแต่งกายกลายเป็นการแต่งตัวที่เปิดเผยมากเน้นสรีระร่างกายหรือนั่นส่วนตัดชัดเจนเกินไป บางครั้งจนกลายเป็นไม่ถูกกาลเทศะและล่อแหลมต่ออันตรายทางเพศ

^{๒๔} กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการสมรสและการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นในจังหวัดกำแพงเพชร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.m-society.go.th> [๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๔].

๕. เทคโนโลยีการสื่อสารความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีซึ่งทำให้โลกไร้พรมแดน การแพร่ระบาดของสื่อลามกและยาเสพติดความฟุ้งเฟ้อและวัตถุนิยมขณะเดียวกันทำให้ความรู้ เรื่องเพศศึกษาที่ล่อแหลมและไม่เป็นระบบแก่วัยรุ่น มีการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสารอย่างเสรี และใช้ไปในทางที่ผิดจึงเกิดการเลียนแบบได้ง่าย

๑๐. การใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การอยู่หอพัก อยู่ห่างจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง การอยู่ด้วยกันสองต่อสองระหว่างชายหญิงในที่ลับตาคน และในบรรยากาศที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ดังการศึกษาที่ระบุว่าการศึกษาที่ระบุว่าการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นร้อยละ ๓๐.๑ เนื่องจากสถานการณ์/บรรยากาศพาไป และร้อยละ ๓๐.๑เช่นกันระบุว่ามีความยุ่งยากทำให้เกิดอารมณ์ทางเพศ และกลุ่มใหญ่ร้อยละ ๔๘.๔ ระบุว่าสถานที่ที่มีเพศสัมพันธ์บ่อยที่สุดเป็นบ้านของแฟน/คนรัก^{๒๕} การเที่ยวในสถานเริงรมย์ การเที่ยวงานปาร์ตี้ การเที่ยวต่างจังหวัด ที่มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติดอาจทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ จนขาดการยั้งคิดในการกระทำ

๑๑. การคุมกำเนิดที่ไม่มีประสิทธิภาพหรือไม่มีการคุมกำเนิดเลย จากการศึกษา^{๒๖} ในกลุ่มวัยรุ่นอายุเฉลี่ย ๑๕ ปีจำนวน ๔๐๐ ราย เมื่อปี ๒๕๔๕ ที่มาใช้บริการตามแหล่งสรรพสินค้า ในกรุงเทพในช่วงเวลากลางคืนพบว่าร้อยละ ๒๑ ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเพราะคิดว่าปลอดภัยจากโรคแน่นอนเนื่องจากคู่นอนของตนไม่ใช่หญิงบริการ และให้ความเห็นว่าการที่จะใช้ถุงยางก็เพราะต้องการป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีมากกว่าการคำนึงในผลเพื่อการป้องกันการตั้งครรภ์

จากสภาวะดังกล่าวเด็กจะกระทำแต่พฤติกรรมที่ให้ความพอใจอย่างทันทีทันใดโดยไม่คำนึงถึงผลที่ตามมาจนทำให้เด็กมีทัศนคติในการมองพฤติกรรมที่เป็นปัญหากลายเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะก่อเหตุ เป็นพฤติกรรมที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อนโดยเป็นรูปแบบหนึ่งในการบอกกล่าวแก่กลุ่มเพื่อนและสังคมการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงมีสาเหตุมาจากหลายประการ บางประการเป็นสาเหตุหลักและมีเหตุอื่น ๆ เสริมให้ปัญหารุนแรงขึ้น ทั้งนี้สาเหตุต่าง ๆ เหล่านี้มักเป็นสาเหตุที่เกี่ยวข้องถึงกัน การวิเคราะห์ให้ได้สาเหตุที่แท้จริงหรือใกล้เคียงจะมีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหามองต้องประสานมือร่วมกันหลายองค์กรและมีกิจกรรมหรือการช่วยเหลือที่

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน.

^{๒๖} นวลตา อาภาศัพท์กุล, “เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มเยาวชนที่มาใช้บริการในแหล่งชุมนุมวัยรุ่น กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร”, วารสารสงขลานครินทร์เวชสาร, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๖ (พ.ย.-ธ.ค. ๒๕๔๕): ๔๖๖-๔๘๑..

หลากหลาย วัยรุ่นผู้เข้าใจปัญหาประจำวัยของตน และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม คือ วัยรุ่นที่มีความสุข มีเป้าหมายในชีวิตและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในอนาคตได้

ข. ผลกระทบจากปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น^{๒๗}ไม่ว่าจะเป็นการตั้งครรภ์ที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ก็ตามจะมีอัตราเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนต่อมารดาและทารกทั้งในระยะตั้งครรภ์ระยะคลอดและหลังคลอดได้มากกว่าการตั้งครรภ์ในวัยผู้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการดาวน์รุ่นส่วนใหญ่ขาดความพร้อมทางร่างกายจิตใจอารมณ์สังคมและเศรษฐกิจเมื่อเกิดการตั้งครรภ์แม้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาตามปกติแต่มีผลเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางชีวเคมีและฮอร์โมนของร่างกายซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงเป็นภาวะวิกฤตที่ซับซ้อนกับภาวะวิกฤตเดิมที่มีอยู่ก่อนตามพัฒนาการของวัยรุ่นจึงส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตทั้งในระหว่างการตั้งครรภ์จนถึงระยะหลังคลอดดังนี้

๑. ระยะตั้งครรภ์ ทำให้เกิดผลกระทบในระหว่างตั้งครรภ์ คือ หญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ ผ่านการทำแท้งแล้วไม่สำเร็จ จึงต้องตั้งครรภ์ต่อเป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ประกอบกับถูกให้ออกจากสถานศึกษา เนื่องจากมีกฎระเบียบที่บังคับและเป็นระเบียบที่สังคมยึดถือปฏิบัติ จึงทำให้วัยรุ่นต้องปิดบังตนเอง ปกปิดอาการตั้งครรภ์ โดยการใส่เสื้อผ้าที่รัดกุม เพื่อป้องกันไม่ให้ครู เพื่อนนักเรียน ผู้ปกครองทราบ จำกัดอาหารและเป็นห่วงรูปร่างในระยะหลังคลอด เกิดปัญหาด้านโภชนาการ และมีความเครียดวิตกกังวลขณะตั้งครรภ์ หนทางสุดท้ายในการแก้ไขปัญหา ก็คือการตัดสินใจมาฝากครรภ์ที่ล่าช้าไม่ครบตามเกณฑ์ จึงขาดการดูแลขณะตั้งครรภ์ ขาดการได้รับวัคซีนและการช่วยเหลือในระหว่างตั้งครรภ์ บางรายไม่ได้ฝากครรภ์เลยจึงส่งผลกระทบ คือมีความเสี่ยงสูงต่อการมีโรคแทรกขณะตั้งครรภ์ หรือพบภาวะเสี่ยงเหล่านี้ล่าช้าไม่ได้รับการรักษาตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม เช่น มีโอกาสเกิดโรคความดันโลหิตสูงขณะตั้งครรภ์หรือครรภ์เป็นพิษ มีภาวะซีดหรือโลหิตจางจากการตั้งครรภ์ จากการศึกษาย้อนหลังตั้งแต่ปี ๒๕๔๓ – ๒๕๔๘ ในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่มาคลอดที่ร.พ.ชลบุรี ภาวะแทรกซ้อนที่พบขณะตั้งครรภ์ที่มากที่สุดคือภาวะซีดพบร้อยละ ๑๗.๑ ในปี ๒๕๔๘ – ๒๕๕๒ ในมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่มาคลอดร.พ.สุโขทัย-ลกจังหว็ดนราธิวาส ภาวะแทรกซ้อนที่พบขณะตั้งครรภ์มากที่สุดคือภาวะซีดเช่นเดียวกันพบถึงร้อยละ ๒๓.๖

^{๒๗} Williams, R.P. (1995). Family dynamics of pregnancy. In I.M. Bobak, D.L., D.L.

เมื่อเป็นการตั้งครรภ์แบบไม่ได้ตั้งใจมักนำไปสู่การทำแท้งซึ่งเสี่ยงต่อการติดเชื้อ หรือติดเชื้อจากเครื่องมือหรือสถานที่ที่ไม่ถูกสุขอนามัย ซึ่งเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้^{๒๘, ๒๙}

๒. ระยะคลอด จนกระทั่งคลอด พบปัญหาระหว่างการคลอด คือ การคลอดก่อนกำหนด คลอดติดขัดหรือคลอดยากมีภาวะเสี่ยงการตายปริกำเนิด ทารกขาดออกซิเจนขณะคลอด ทารกแรกคลอดน้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ (น้อยกว่า ๒,๕๐๐ กรัม) จากสถิติของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข พบว่าอัตราการตั้งครรภ์ในแม่ที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีส่งผลกระทบต่อปัญหาอัตราทารกแรกเกิดมีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานคือต่ำกว่า ๒,๕๐๐ กรัม ซึ่งพบมากถึงร้อยละ ๘.๙^{๓๐} (องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้จะต้องไม่เกินร้อยละ ๙ ของการเกิดมีชีพ) ขณะเดียวกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมักพบการคลอดก่อนกำหนด(มารดาอายุครรภ์น้อยกว่า ๓๗สัปดาห์)ถึงร้อยละ ๑๔ ในขณะที่มารดาอายุ ๒๐-๒๔ ปีพบคลอดก่อนกำหนดเพียงร้อยละ ๔^{๓๑}ทารกที่คลอดก่อนกำหนดและน้ำหนักแรกเกิดน้อยมีสุขภาพไม่สมบูรณ์อาจพบมีปัญหาคือความผิดปกติทางระบบประสาทหูหรือตาบอดได้ จึงมีความเสี่ยงต่อความพิการสูงกว่าทารกซึ่งคลอดครบกำหนดหรือมีน้ำหนักปกติทางการศึกษา ที่ร.พ.ราชวิถีเมื่อปีพ.ศ.๒๕๕๐ เรื่องผลการตั้งครรภ์ในมารดาวัยรุ่น พบว่ามารดาวัยรุ่นร้อยละ ๑๒.๑ คลอดก่อนกำหนดมากกว่ากลุ่มมารดาวัยผู้ใหญ่(ร้อยละ ๗.๑)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($p < 0.001$) โดยพบความเสี่ยงต่อการคลอดก่อนกำหนดเป็น ๑.๘ เท่าของมารดาวัยผู้ใหญ่^{๓๒}

๓. ระยะหลังคลอด ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของทารกลดลง เนื่องจากการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นทารกมักจะคลอดก่อนกำหนดหรือทารกเสียชีวิตหลังคลอด ทารกคลอดก่อนกำหนดจะมีค่าใช้จ่ายสูง มักพบบ่อยใน ๑ ปีแรกที่เสี่ยงต่อการมีพัฒนาการล่าช้าและจอประสาทตาเสื่อม หรือ

^{๒๘}ณัทชัย วัชรเศรษฐี, พิชชา ปิ่นจันทร์ และสมคิด ปิยะมาน, “อุบัติการณ์การตั้งครรภ์และภาวะแทรกซ้อนของสตรีตั้งครรภ์วัยรุ่น โรงพยาบาลชลบุรี”, วารสารแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ฉบับที่ ๕ เล่มที่ ๔ (เมษายน ๒๐๐๖): ๑๑๘-๑๒๓.

^{๒๙}ชัยวัฒน์ พัฒนาพิศาลศักดิ์, “ผลการตั้งครรภ์และภาวะแทรกซ้อนของมารดาวัยรุ่นครรภ์แรกในโรงพยาบาลสุโขทัย”, วารสารแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ฉบับที่ ๕ เล่มที่ ๒ (กุมภาพันธ์ ๒๐๑๑): ๑๓๕-๑๔๕.

^{๓๐}สำนักงานแม่เจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, รายงานสถิติประจำปี ๒๕๕๒.

^{๓๑}จุฑาธิป ดันตยาคม, จปรัฐ ปรินาพานิช, “ความเสี่ยงต่อทารกน้ำหนักตัวน้อยในกลุ่มมารดาวัยรุ่น: โรงพยาบาลศิริราช”, วารสารสูติรีเวชวิทยา, ปีที่ ๑๖ (เมษายน ๒๐๐๘) : ๑๐๓-๑๐๘.

^{๓๒}เอกชัย โค้ววิสารัชและคณะ, “ผลของการตั้งครรภ์ในหญิงวัยรุ่นในโรงพยาบาลราชวิถี”, วารสารแพทยสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ฉบับที่ ๕๑ เล่มที่ ๑ (มกราคม ๒๐๐๖): ๑-๘.

ในที่สุดเสียชีวิตเนื่องจากการติดเชื้อ และจากการติดตามหลังคลอดพบว่ามีปัญหาทารกไม่ได้รับนมแม่จนถึงอายุครบ ๖ เดือน เนื่องจากรดาไม่มีเวลาให้นมบุตร เช่น บางรายต้องไปเรียนหนังสือ บางรายต้องละทิ้งโอกาสทางการศึกษา ต้องออกหางานทำอาจต้องเข้ามาทำงานในตัวเมืองหรือทำงานต่างจังหวัด เป็นต้น ทำให้เด็กขาดการดูแลทั้งภาระให้ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นผู้ดูแล เด็กจึงมีภูมิคุ้มกันต่อโรคน้อย เกิดการเจ็บป่วยง่าย ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เสียเวลาในการดูแล มารดาเครียดและมีพฤติกรรมทำร้ายตนเองและทารก จากการศึกษาในสาธารณสุขเขต ๔,๕ จำนวน ๘ จังหวัด(ภาคกลางตอนล่าง) พบว่าร้อยละ ๖.๔ ของมารดาตั้งครรภ์ในวัยรุ่นไม่มีผู้ยอมรับเป็นสามี^{๓๓}สภาวะทางอารมณ์จึงไม่มั่นคงมีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดความเครียดและภาวะซึมเศร้า วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ในสังคมไทยถือว่าเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าเพิ่มขึ้นเนื่องจากกรอบความคิด ความเชื่อค่านิยมวัฒนธรรมและบรรทัดฐานทางสังคมดังมีการศึกษาพบวัยรุ่นตั้งครรภ์ในประเทศ ไทยมีภาวะซึมเศร้าสูงถึงร้อยละ ๔๗.๐ ในระยะตั้งครรภ์และร้อยละ ๕๗ มีภาวะซึมเศร้าไปจนถึงระยะหลังคลอด(postpartum blue)และยาวนานถึง ๔ ปี เพราะต้องการปกปิดเรื่องการตั้งครรภ์หรือการมีลูกต่อผู้ปกครอง อาการซึมเศร้ามักเรื้อรัง ซึ่งวัยรุ่นกังวลถึงอนาคตของตัวเองและภาระที่ต้องเลี้ยงดูลูก เนื่องจากฝ่ายชายมักไม่มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบภาระความรับผิดชอบจึงอยู่กับฝ่ายหญิงและครอบครัวยุ่งฝ่ายหญิงเพียงฝ่ายเดียว^{๓๔}

๔. ภาวะแทรกซ้อนกรณีมารดาวัยรุ่นลักลอบทำแท้ง จากโครงการสำรวจสถานการณ์ทำแท้งในประเทศไทย ของกองวางแผนครอบครัวและประชากร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข เมื่อปี ๒๕๔๒ จากโรงพยาบาล ๗๘๗ แห่งสำรวจผู้ที่เข้ามารับการรักษาในโรงพยาบาลที่มีสาเหตุจากมีภาวะแทรกซ้อนจากการยุติการตั้งครรภ์ พบว่าในกลุ่มที่ศึกษาร้อยละ ๓๐ มีอายุน้อยกว่า ๒๐ ปี และร้อยละ ๕๐ ในกลุ่มที่อายุน้อยกว่า ๒๐ ปีนี้เลือกที่จะทำแท้งซึ่งประมาณ ๑ ใน ๔ ของวัยรุ่นกลุ่มที่ทำแท้งนี้มีประวัติเคยทำแท้ง การตั้งครรภ์ครั้งนี้เป็นการทำแท้งซ้ำ^{๓๕}จากการศึกษาของศูนย์อนามัยที่ ๕ จังหวัดพิษณุโลก ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์และมี

^{๓๓}ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล,Teenage Pregnancy(Pregnancy Under ๒๐ Year Old,[ออนไลน์], แหล่งที่มา:http://www.hpe๔.anamai.moph.go.th/hpe/mch/teenage_pregnancy.php[๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

^{๓๔}เนตรชนกแก้วจินทา,“ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่นตั้งครรภ์: ปัจจัยผลกระทบและการป้องกัน”,วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ,ปีที่๑๕ ฉบับที่๑(มกราคม-กุมภาพันธ์๒๕๕๕): ๘๓-๘๘.

^{๓๕}กองวางแผนครอบครัวและประชากร กรมอนามัย, สถานการณ์ทำแท้งในประเทศไทยปี ๒๕๔๒, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องยุติปัญหาการตั้งครรภ์, ๖ สิงหาคม ๒๕๔๔ ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร,(อัสตานา).

บุตรของหญิงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปีในเขต ๑๑ (พิษณุโลก, สุโขทัย, อุตรดิตถ์, ตาก, เพชรบูรณ์) พบว่าในประเด็นของการตัดสินใจต่อการตั้งครรภ์ครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีการตัดสินใจอยากทำแท้งแต่ไม่ได้ทำร้อยละ ๒๖.๓ และได้ตัดสินใจไปทำแท้งแต่ทำไม่สำเร็จต้องตั้งครรภ์ต่อจึงเป็นการตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์ร้อยละ ๕.๘^{๓๖} จากสถานการณ์เห็นได้ว่ามีวัยรุ่นจำนวนมากที่ตัดสินใจลักลอบทำแท้งผิดกฎหมาย เป็นสาเหตุให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่อันตรายคือการตกเลือด การติดเชื้อ อาจต้องตัดมดลูกทิ้ง และเสียชีวิตได้

๕. การติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ เช่น โรคหนองในแท้หนองในเทียม และโรคเอดส์ มีสาเหตุจากการไม่สวมใส่ถุงยางอนามัยขณะมีเพศสัมพันธ์ แม้จะไม่มี การตั้งครรภ์ แต่มีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อสูง มีวัยรุ่นเพียง ๑ ใน ๓ ที่มีการคุมกำเนิดทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เพราะเยาวชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ ๖๕ ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์และการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ดังการศึกษาเรื่องเพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยในวัยรุ่นในกลุ่มเยาวชนที่เฝ้าระวังกลางคืนในแหล่งชุมชนวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร ๔๐๐ รายและเสวนากลุ่มเยาวชนที่สมัครใจจำนวน ๒๐ รายพบว่าร้อยละ ๒๓ ไม่เคยใช้ถุงยางอนามัย เนื่องจากมีความเชื่อว่าคู่นอนของตนเองปลอดภัยกว่าหญิงหรือชายบริการ^{๓๗} ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งการติดเชื้อจากการมีเพศสัมพันธ์และเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ทั้งพึงประสงค์และไม่พึงประสงค์

๖. ผลกระทบทางสังคมพบว่าร้อยละ ๑๐ จะทอดทิ้งลูกไว้ในโรงพยาบาลที่คลอดหรือสถานอื่น ๆ จึงเกิดภาระกับสังคมในการเลี้ยงดูเด็กของสถานสงเคราะห์ปัญหาที่รุนแรงได้แก่การฆ่าตัวตาย และปัญหาการตั้งครรภ์ซ้ำ พบว่าร้อยละ ๒๑ จนถึงมากกว่าร้อยละ ๒๕ ของวัยรุ่นที่มาคลอด ๒ ปีต่อมาจะตั้งครรภ์ซ้ำ^{๓๘} จากผลกระทบนี้จึงส่งผลให้มีเด็กและเยาวชนที่กลายเป็นปัญหาดังคมมากขึ้นเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็ขาดทักษะในการดำรงชีวิตให้เป็นปกติสุขในสังคม

๗. ปัญหาเรื่องการเรียนรู้ พบว่าระดับการศึกษามักต่ำกว่าศักยภาพ ปี ๒๕๕๐ ศูนย์อนามัยที่ ๕ พิษณุโลก ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์และมีบุตรของหญิงอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี

^{๓๖} วีระชัย สิริพิยะสกุล, พิชานัน หนูวงษ์, ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (Teenage Pregnancy) ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ ในเขตตรวจราชการที่ ๑๓, พิมพ์ครั้งที่ ๑ (เชียงใหม่: เกรติการพิมพ์, กรกฎาคม ๒๕๕๓), หน้า ๕-๑๐.

^{๓๗} นวลตา อาภาคัพพะกุล, “เพศสัมพันธ์และการใช้ถุงยางอนามัยในกลุ่มเยาวชนที่มาใช้บริการในแหล่งชุมชนวัยรุ่น กรณีศึกษา กรุงเทพมหานคร”.

^{๓๘} ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล, Teenage Pregnancy (Pregnancy Under ๒๐ Year Old).

ในเขต ๑๑ (พิษณุโลก, สุโขทัย, อุตรดิตถ์, ตาก, เพชรบูรณ์) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีเพียงร้อยละ 16.8 เท่านั้น ที่เป็นนักศึกษา ร้อยละ ๕๖.๑ จบชั้นมัธยมต้น ที่เหลือกว่าร้อยละ ๒๗ เป็นมารดาอายุน้อยที่ไม่ได้เรียนหนังสือและมีอาชีพรับจ้าง^{๓๕}

ทั้งนี้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้ปกครองต้องได้ทราบว่าคุณหมายของประเทศไทย กำหนดให้บุคคลยอมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุ ๒๐ ปีบริบูรณ์และขณะเดียวกัน ก็กำหนดให้ผู้เยาว์ยอมบรรลุนิติภาวะได้เมื่อทำการสมรส ซึ่งการสมรสตามกฎหมายนั้นจะทำได้เมื่อ ชายและหญิงมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ มีการจัดทำเอกสารที่กฎหมายกำหนดอย่างถูกต้องไม่ได้หมายถึง การมาอยู่กินด้วยกันตามการตกลงทางวาจาหรืออยู่กันตามสมัครใจ แต่กรณีที่มีเหตุอันควรศาลก็ อนุญาตให้กระทำการสมรสก่อนอายุนั้นได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเช่น บิดา มารดา หรือจากผู้ปกครอง^{๓๖} เมื่อกฎหมายอนุญาตให้บุคคลอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ สามารถสมรสได้ โดยต้องมีผู้ยินยอม สิ่งที่จะเกิดตามมาจากเหตุดังกล่าว ก็คือโอกาสการตั้งครรภ์ของฝ่ายหญิงจึงต้อง มีการดูแลแนะนำทำความเข้าใจภาวะสุขภาพกายและใจของวัยรุ่นตั้งครรภ์ให้ถ่องแท้เพื่อไม่ให้ ส่งผลกระทบต่อสิ่งใดๆ จังหวะช่วงอายุที่เหมาะสมแก่การตั้งครรภ์ตามธรรมชาติทางสรีระของ ร่างกายฝ่ายหญิงคือช่วงอายุตั้งแต่ ๑๗ ปี ถึง ๒๕ ปี แต่ช่วงที่ร่างกายของฝ่ายหญิงสมบูรณ์เหมาะแก่ การเจริญพันธุ์มากที่สุดคือช่วงอายุระหว่าง ๒๐ ปี ถึง ๒๔ ปี เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่หญิงมีการ เจริญเติบโตและพัฒนาการของร่างกายสมบูรณ์เต็มที่ มีไข่ตกเกือบทุกเดือนจึงมีโอกาสดังครรภ์ สูง^{๓๗} ดังนั้นเมื่อบุคคลบรรลุนิติภาวะสามารถทำนิติกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องได้รับความ ยินยอมเมื่อมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ถือว่ามีพัฒนาการด้านวุฒิภาวะทางกายทางอารมณ์และจิตใจ แล้วแต่ขณะเดียวกันผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้ที่ใกล้ชิดกับวัยรุ่นควรนำประเด็นนี้มาเป็นเนื้อหาในการสอน การให้คำแนะนำการให้แนวทางแก่วัยรุ่นหรือเยาวชนเพื่อเตรียมความพร้อมด้านวุฒิภาวะทาง อารมณ์สังคมและเตรียมเรื่องการรู้จักความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้คิดและได้กระทำ เนื่องจาก กฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่คนทุกเพศทุกวัยต้องเคารพและถือปฏิบัติด้วยเช่นกัน

^{๓๕} วัระชัย สิทธิปิยะสกุล, พิชานัน หนูวงษ์, ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (Teenage Pregnancy)

ปีงบประมาณ ๒๕๕๒ ในเขตตรวจราชการที่ ๑๗.

^{๓๖} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, (กรุงเทพฯ ; ๑ มกราคม ๒๕๖๘ แก้ไขเพิ่มเติม ปีพ.ศ. ๒๕๖๕, ๒๕๖๓ และ ๒๕๖๖), หน้า ๑, ๒๒๕-๒๒๖ และหน้า ๒๒๘.

^{๓๗} จันทรา เจณณวาสิน, อายุของมารดาสำคัญไฉน, นิตยสารใกล้หมอ, ปีที่ ๒๒ (ฉบับที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๑): ๔๕.

๒.๖. องค์การที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น:นโยบาย บทบาทและหน้าที่

ทุกวันนี้วัยรุ่นได้รับความรู้ที่หลากหลายรูปแบบทั้งจากครอบครัวเพื่อน โรงเรียน โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และจากสื่อออนไลน์ซึ่งเป็นการได้รับข้อมูลและความรู้ที่กระจายอย่างไม่รอบด้านหรือไม่ตรงตามต้องการ บางครั้งเกิดความเชื่อที่ผิดๆ จากการศึกษาวิจัยพบว่าการได้รับความรู้อย่างเป็นทางการ (formal education) ที่ถูกต้องเหมาะสมกับเวลา เหมาะกับวัย โดยผู้ที่มีความรู้ทั้งเชิงลึกและให้คำปรึกษาหาทางออกให้ได้รอบด้านแม้คำปรึกษานั้นจะส่งต่อวัยรุ่นไปยังเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ก็เป็นการส่งต่อที่ตรงกับหนทางออกของปัญหามากที่สุด การหาทางออกให้วัยรุ่นบนพื้นฐานที่มีองค์ความรู้ที่มีทิศทางที่เชื่อมั่นได้ว่าได้รับการคุ้มครอง รู้สิทธิปลอดภัยที่จะเข้ารับการศึกษาหรือเข้ารับบริการจะทำให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมส่งผลให้มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกช้าลง เรื่องที่ควรดำเนินการคือการมีความพร้อมที่จะให้วัยรุ่นได้เข้าถึงแหล่งข้อมูล แหล่งบริการที่ถูกต้อง เหมาะสมกับอายุและพัฒนาการของแต่ละช่วงวัย ปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบแหล่งข้อมูล พัฒนากิจกรรมที่หลากหลายที่ให้บริการแก่วัยรุ่น มีองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ดำเนินการร่วมกันแก้ปัญหานี้ได้แก่

ก. บริการที่เป็นส่วนของภาครัฐ^{๔๒}

๑. กระทรวงสาธารณสุข ให้ความรู้เรื่องสุขภาวะทางเพศ หรือการจัดบริการจัดกิจกรรมให้คำปรึกษาในรูปแบบต่างๆ

ก). กรมอนามัย, กรมควบคุมโรคและUNFPA^{๔๓}เป็นองค์กรของรัฐร่วมมือกันพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขที่เป็นมิตรกับวัยรุ่นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะเพิ่มการเข้าถึงบริการ อันจะนำไปสู่การลดปัญหาของวัยรุ่นโดยเฉพาะในเรื่องเพศ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ เพียงแต่ขอบเขตของพื้นที่แตกต่างกัน โดยกรมอนามัยทำในระดับประเทศไทย แต่ UNFPA ทำระดับโลก ขอบเขตของงานใกล้เคียงกันคือรับผิดชอบในเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ (Reproductive Health) แต่ไม่ได้ละเลยเรื่องรองอื่นๆ เช่น เรื่องยาเสพติด ความรุนแรง หรือเรื่อง

^{๔๒} จันทน์ฉาย แยมอยู่, ความภูมิใจและก้าวต่อไปของการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น, ประชุมเชิงปฏิบัติการวันที่ ๑๕-๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ โรงแรมทีเคพาเลซกรุงเทพฯ, (อีดสำเนา).

^{๔๓} กรมอนามัย, Promoting Healthy Behavior, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://hpe4.anamai.moph.go.th/> [๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๔].

ความสวความงามที่เป็นความต้องการของวัยรุ่นอุปสรรคในการจัดบริการที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น ได้แก่ ข้อจำกัดทางด้านกฎหมายและนโยบายในด้านอายุและสถานภาพสมรส ความกังวลว่าจะมีผู้พบเห็นเมื่อมารับบริการโดยเฉพาะสถานที่บริการที่ไม่ได้จัดสถานที่ที่เป็นส่วนตัว ความกังวลว่าจะไม่ได้รับบริการที่ดี ความไม่สะดวกของเวลาในการให้บริการเฉพาะเวลาทำการ ค่าบริการที่แพง นอกจากนี้วัยรุ่นยังไม่ทราบความต้องการที่แท้จริงของตนเองว่าต้องการอะไรที่ดีที่สุดในเวลา นี้ สังคมได้ตระหนักในเรื่องสิทธิของวัยรุ่นหรือเยาวชนในส่วนของสิทธิในเรื่องเพศและอนามัยการเจริญพันธุ์จึงได้จัดตั้ง Youth Friendly Health Service (YFHS) หรือระบบบริการที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น ได้มีการพัฒนารูปแบบบริการที่จะให้เกิดบริการที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น เนื่องจากมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าวัยรุ่นไม่นิยมใช้บริการวางแผนครอบครัวและอนามัยการเจริญพันธุ์ในส่วนของสถานบริการเดียวกับที่ให้บริการแก่วัยรุ่นที่ไม่ใช่กลุ่มวัยของตน

ข). กรมสุขภาพจิต “จัดตั้งศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น หรือ To Be Number One Friend Corner ภายใต้การดำเนินโครงการ To Be Number One โดยมีแนวคิด “ปรับทุกข์ สร้างสุข แก้ปัญหา พัฒนา EQ” เพื่อตอบสนองความต้องการของวัยรุ่นที่ต้องการสิ่งพึ่งพาทางจิตใจ โดยเฉพาะจากผู้ที่มีความรู้และทักษะการให้คำปรึกษาวัยใกล้เคียงกัน หรือวัยเดียวกัน ช่วยเหลือให้คำแนะนำในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อน และให้วัยรุ่นมีสถานที่ที่เหมาะสมในการทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันที่เป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย ได้รับประสบการณ์เพิ่มพูนทักษะจากการฝึกแก้ปัญหาและพัฒนาภาวะความฉลาดทางอารมณ์หรือ EQ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ให้บริการโดยอาสาสมัครประจำศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นที่มีวัยใกล้เคียงกัน หรือวัยเดียวกันกับวัยรุ่น ได้แก่ นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ ที่ผ่านการอบรมหลักสูตรของกรมสุขภาพจิตให้บริการครอบคลุม ๓ ส่วน คือ ส่วนให้บริการคำปรึกษาเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มและบริการปรึกษาทางโทรศัพท์ส่วนบริการฝึกคิดแก้ปัญหาและพัฒนา EQ สำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของตนเอง และส่วนบริการกิจกรรมเสริมทักษะเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้าง เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ ร้องเพลง เต้นรำ DJ และอื่น ๆ เป็นต้นศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่นจัดตั้งขึ้นทั้งในชุมชนเมืองในเขตกรุงเทพมหานคร และภูมิภาค ในชุมชนเมืองกำหนดให้ใช้พื้นที่ศูนย์การค้าหรืออาคารในชุมชนเมืองที่เป็นแหล่งนัดพบของวัยรุ่น ส่วนในชุมชนชนบทจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมตามแนวทางที่กำหนดภายในหมู่บ้าน เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อาคารในสวนสาธารณะที่วัยรุ่นมาใช้บริการได้สะดวกและจัดสัดส่วนการให้บริการ

“โครงการณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด, ศูนย์เพื่อนใจวัยรุ่น-TO BE NUMBER ONE FRIEND CORNER, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tobenumber1.net/> [๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

เป็น ๓ ส่วน คือ บริการให้คำปรึกษาบริการแก้ปัญหาและพัฒนา EQ และให้บริการสวนและสนาม
ด้านนอกสำหรับการเรียนรู้และเล่นดนตรี กีฬา และศิลปะส่วนการจัดสื่อและเทคโนโลยีประจำศูนย์
ประกอบด้วย หนังสือคู่มือและ CD สำหรับเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นความรู้เกี่ยวกับวัยรุ่นและเป็นคู่มือ
การจัดกิจกรรมต่างๆ

๒. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการ
ทำงานด้านวัยรุ่น ๖ ยุทธศาสตร์ เพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกและวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พร้อม
ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ด้านการป้องกัน ด้านการช่วยเหลือและบำบัดฟื้นฟูด้านการเสริมสร้าง
บทบาทและองค์ความรู้แก่กลุ่มผู้นำทางความคิดของเด็กและวัยรุ่น ด้านการจัดตั้งขั้วและอิทธิพล
จากสื่อด้านการผลักดันนโยบายด้านการสำรวจข้อมูลการพัฒนาระบบงานและการติดตามผลแต่ละ
ยุทธศาสตร์ก็มีจุดเด่นและมีการกำหนดกิจกรรมที่เป็นโครงการหรือเป็น action plan รองรับเพื่อให้
นโยบายบรรลุผลตามเป้าประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

๓. กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดนโยบายและกำหนดยุทธศาสตร์ จัดระบบให้แม่
วัยเยาว์ที่คลอดบุตรแล้วได้กลับมาเรียนต่อ และพัฒนาหลักสูตรการสอนวิชาเพศศึกษาให้เหมาะสม
กับเด็กแต่ละช่วงวัยพัฒนาทัศนคติและความสามารถในการสอนเพศศึกษาและต้องจัดหลักสูตร
ทางเลือกให้กับวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์สามารถเรียนต่อจนจบได้และล่าสุดเมื่อต้นปี ๒๕๕๔ ได้จัดทำ
โครงการ “Up to me” ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิตให้เกิดความเข้าใจในเรื่อง
เพศของวัยรุ่นและพัฒนาแนวทางป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งนำร่องในเขตพื้นที่การศึกษา
๒๔๒ แห่ง ทั่วทุกภาครวม ๒๒ จังหวัด

๔. กระทรวงแรงงาน ช่วยให้แม่วัยเยาว์ได้รับการอบรมวิชาชีพและจัดหางานให้ทำ
รวมทั้งมีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้กลุ่มแม่วัยเยาว์เป็นแรงงานที่มีทักษะและแรงงานที่มีคุณภาพใน
อนาคต

๕. กระทรวงวัฒนธรรม ดูแลในเรื่องมิติทางสังคมและวัฒนธรรมไทย เพื่อให้เด็ก
และวัยรุ่นมีความเป็นไทย รักนวลสงวนตัว

๖. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตรวจสอบเรื่องการเผยแพร่
รูปภาพ คลิป เว็บไซต์ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศที่สื่อไปในทางลามกอนาจาร ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์และ
สื่อประเภทต่างๆ

๗. กระทรวงมหาดไทย ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งทั่วประเทศ
ร่วมดำเนินการตามยุทธศาสตร์ เพื่อลดปัญหาวัยรุ่นในแต่ละพื้นที่ ให้ได้ผลอย่างจริงจัง

๘. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตรวจตราสถานที่เสี่ยงสำหรับเด็กและวัยรุ่น และเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและวัยรุ่น

ข. บริการที่เป็นกิจกรรมของภาคเอกชน

๑. มูลนิธิเพื่อนหญิงกรุงเทพมหานคร^{๔๕} เป็นองค์กรเอกชน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีบทบาทพิทักษ์สิทธิและให้ความช่วยเหลือและพิทักษ์สิทธิสตรีที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤติ อาทิ จากภัยคุกคามทางเพศ ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ สามีทอดทิ้งทำร้ายทุบตี ถูกล่อลวงและบังคับค้าประเวณี ถูกเลิกจ้างโดยไม่เป็นธรรม และถูกเลือกปฏิบัติในเรื่องของอาชีพ มีบทบาทและภารกิจในการส่งเสริมแนวคิด และความเข้าใจในมิติหญิงชายบนพื้นฐานที่ว่าหญิงชายย่อมมีความเสมอภาคมาแต่กำเนิด สังคมจึงควรใช้มาตรฐานเดียวกันในการคุ้มครอง พิทักษ์สิทธิ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตหญิงชายตามหลักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน โดยมีทนายความ นักสังคมสงเคราะห์ มีกระบวนการฟื้นฟูจิตใจและเป็นที่กำลังใจให้ผู้หญิงที่เดือดร้อน ให้สามารถต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ความกดดัน จากสถานะที่ต้องการทางเลือก ให้มีความเป็นอิสระ และสามารถพึ่งตนเองได้ มูลนิธิฯ ใช้ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้หญิงเข้าใจในบทบาท หน้าที่และสิทธิของสตรี โดยการจัดประชุมกลุ่มสนับสนุน (group support) และการจัดประชุมทีมสหวิชาชีพ (case conference) เพื่อบริการการช่วยเหลือผู้หญิงอย่างเป็นระบบ นำไปสู่ความเข้มแข็งและมีอำนาจต่อรองเชิงโครงสร้างในระดับปัจเจกและเครือข่าย ประสานการทำงานกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน สถาบันการศึกษา เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำหน้าที่ด้านพิทักษ์สิทธิเด็กและสตรี มูลนิธิฯ นำข้อมูลเผยแพร่ต่อสาธารณชน และเสนอต่อภาครัฐเพื่อผลักดันให้กำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิ รวมถึงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสตรีโดยรวม

๒. มูลนิธิปวีณาหงสกุลเพื่อเด็กและสตรี(Pavena Foundation)จ.ปทุมธานี^{๔๖} ก่อตั้งขึ้นมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๒ ด้วยความมุ่งมั่นที่จะให้ความช่วยเหลือบรรเทาความเดือดร้อนผู้ประสบเคราะห์กรรมที่ได้เข้ามาร้องทุกข์ โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับเด็กและสตรีที่ถูกทารุณกรรม ถูก

^{๔๕} มูลนิธิเพื่อนหญิง, ประวัติดูแล, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.friendsofwomen.or.th/> [๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

^{๔๖} มูลนิธิปวีณา, ประวัติดูแล, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.pavenafoundation.or.th/> [๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

ข่มขืน ถูกบังคับค้าประเวณีและถูกละเมิดสิทธิในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งการล่อลวงไปค้าประเวณีในต่างประเทศ โดยการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสบเคราะห์กรรมอย่างทันท่วงที และให้สามารถกลับไปดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข หรือส่งตัวไปหน่วยงานต่างๆ ที่รับผิดชอบของรัฐบาล หากอยู่ในความดูแลของมูลนิธิฯ ในขั้นต้นก็จะจัดให้เข้าเรียนในโรงเรียนที่เหมาะสม หรือฝึกอาชีพ หรือส่งกลับภูมิลำเนา นอกจากกรณีที่ครอบครัวไม่พร้อมที่จะให้การดูแล หรือกลัวเกรงต่ออิทธิพล ก็จะมอบผู้เคราะห์ร้ายเหล่านั้นให้อยู่ในความอุปการะของมูลนิธิฯ เป็นการชั่วคราว และเมื่อได้ช่วยเหลือเด็กแล้ว เด็กสามารถที่จะอยู่กับครอบครัวได้หรือไม่ ถ้ากรณีเด็กต้องการฟื้นฟูสภาพจิต หรือฝึกอาชีพ ก็จะประสานงานกับกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมต่อไป แต่สำหรับกระบวนการยุติธรรมต่างๆ มูลนิธิจะดูแลต่อไปจนคดีนั้นๆ สิ้นสุด

๓. มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง หรือ สดส. (Woman's Health Advocacy Foundation : WHAF) กรุงเทพมหานคร^{๔๓} เกิดขึ้นจากการรวมตัวของนักกิจกรรมและนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่สนใจใน ปัญหาสิทธิและสุขภาพผู้หญิง โดยร่วมกันทำงานภายใต้ชื่อโครงการรณรงค์เพื่อสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์สังกัดองค์กรระหว่างประเทศชื่อสภาประชากร มานับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๐ เมื่อถึงปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ทีมงานจึงร่วมกันก่อตั้งมูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิงขึ้น เพื่อจะดำเนินการกิจด้านสนับสนุนสิทธิในสุขภาพทางเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการมีสุขภาพดีสำหรับผู้หญิง ต้องการให้สังคมไทยยอมรับและตระหนักในสิทธิทางเพศและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องสิทธิและสุขภาพผู้หญิง สนับสนุนให้ผู้หญิงทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ ศึกษาวิจัยและเผยแพร่องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิงดำเนินการให้ความรู้เรื่องสุขภาพที่เหมาะสมและเสนอมาตรการเร่งด่วนต่อผู้บริหารประเทศ

๔. มูลนิธิเพื่อยุติการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กแห่งประเทศไทย จ. เชียงราย (ECPAT Foundation : End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes)^{๔๔} ดำเนินงานเพื่อป้องกันการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก

^{๔๓}มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง, **ประวัติมูลนิธิ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :<http://www.whaf.or.th/>.[๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

^{๔๔}มูลนิธิECPAT,**ประวัติมูลนิธิ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :<http://www.ecpat-thailand.org/th>[๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔].

ทางภาคเหนือของประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ โดยได้เริ่มดำเนินงานเป็นโครงการนำร่อง ในการป้องกันการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก)ได้ก่อตั้งในประเทศไทยในปีพ.ศ. ๒๕๔๑ โดยการสนับสนุนขององค์การเอ็คแพทสากล (ECPAT International) และได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในปีพ.ศ. ๒๕๔๕ ในนามของมูลนิธิหรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองมูลนิธิฯ มีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับองค์กรพันธมิตรใน ภาคเหนือ และเป็นหนึ่งในสมาชิกเครือข่ายระดับโลกขององค์การเอ็คแพท อินเตอร์เนชั่นแนล (ECPAT International) เพื่อทำงานร่วมกันในการต่อต้านการค้าประเวณีเด็ก สู้ลามกอนาจารเด็ก และการค้าเด็กเพื่อวัตถุประสงค์ทางเพศ รวมทั้งการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็กในรูปแบบ อื่นๆ เช่นการบังคับให้เด็กแต่งงานก่อนวัยอันควร การล่วงละเมิดเด็กทางเพศ เป็นต้นมูลนิธิฯ มีพื้นที่ เป้าหมายในการดำเนินงานใน ๘ จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และเชียงราย

๕.มูลนิธิบ้านดอกไม้ป่า จังหวัดเชียงใหม่^{๔๕} มูลนิธิบ้านดอกไม้ป่า เกิดขึ้นจากความ ตั้งใจจริงของ เอลิซาเบธ ไทยบิง หญิงชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในเมืองไทย อยากจะทำประโยชน์คืน สู่สังคมไทยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จึงก่อตั้งเป็นมูลนิธิบ้านดอกไม้ป่าให้เป็นบ้านหลังที่สองของหญิง หลังคลอดที่ต้องโดดเดี่ยวและใช้ชีวิตเลี้ยงลูกเพียงลำพังและหญิงสาวที่ตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อมซึ่งอยู่ ในสถานการณ์ยากลำบาก และสิ้นหวังมาใช้ชีวิตร่วมกัน รูปแบบการดำเนินงานมูลนิธิจะให้บริการ ด้านการศึกษา และให้คำปรึกษาแก่ผู้หญิงที่เข้าพักในด้านการช่วยให้รู้หนังสือ สอนภาษาไทย/ อังกฤษสนับสนุนการศึกษาทั้งการเรียนในระบบและนอกระบบให้ความรู้เรื่องดูแลสุขภาพ คุณภาพ และโภชนาการการจัดการการเงินการจัดการปัญหาชีวิตของตนเองและลูกพัฒนาทักษะและส่งเสริม อาชีพทำกิจกรรมสร้างพลังหรือให้กำลังใจกับตนเองด้วยความกลมกลืนกับธรรมชาติ เพื่อค้นหา คุณค่าของตนเองและสร้างความแข็งแกร่งและกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้เพื่อให้สามารถดูแล ลูกของตนเองด้วยความรักและเอาใจใส่

นอกเหนือจากนี้ยังมีองค์กร หรือ โครงการอื่น ๆ เช่นศูนย์ช่วยเหลือเด็กและสตรีใน ภาวะวิกฤต(OSCC)ศูนย์ประชาบดีช่วยเหลือเร่งด่วน ๒๔ ชั่วโมง (กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์) ตำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็กกองแรงงานหญิงและ เด็ก บ้านพักเด็กและครอบครัวจังหวัด องค์กรพัฒนาเอกชนอื่นๆ เช่น มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก

^{๔๕} มูลนิธิบ้านดอกไม้ป่า, ประวัติมูลนิธิ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.wildflowerhome.net/>

สมาคมสมาพันธ์ (ให้คำแนะนำเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตาย) บ้านสายสัมพันธ์ เสดียรธรรมสถาน มูลนิธิส่งเสริมโอกาสหญิง (เอ็มพาวเวอร์) มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย มูลนิธิ โสภ เวลด์วายด์ (ประเทศไทย) เป็นต้นฯลฯ

๒.๗. กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

จากการเรียนรู้พัฒนาการและการปรับตัวในวัยรุ่นทั้ง ๓ ช่วงอายุคือ วัยแรกเริ่ม (๑๐-๑๓ปี) วัยรุ่นตอนกลาง (๑๔-๑๖ ปี) และวัยรุ่นตอนปลาย (๑๗-๑๙ ปี) ทั้งนี้เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงลักษณะที่เด่นเป็นพิเศษของวัยรุ่นแต่ละช่วง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในด้านความรู้สึกนึกคิด และความสัมพันธ์กับบิดามารดา วัยแรกเริ่ม เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบ โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ซึ่งจะส่งผลกระทบไปยังจิตใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิดและแปรปรวนง่าย วัยรุ่นตอนกลางเป็นช่วงที่วัยรุ่นจะยอมรับสภาพร่างกายที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นหนุ่มเป็นสาวได้แล้ว มีความคิดที่ลึกซึ้ง (abstract) จึงหันมาใฝ่หาอุดมการณ์ และหาเอกลักษณ์ของตนเอง เพื่อความเป็นตัวของตัวเอง และพยายามเอาชนะความรู้สึกแบบเด็กๆ ที่ผูกพันและที่อยากจะพึ่งพาพ่อแม่มีความอยากรู้, อยากเห็น, อยากลองผจญภัย และคอยสังเกตดูจากปฏิกิริยาของคนรอบข้าง เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งที่ทำนั้น ดีเลวเป็นอย่างไร ส่วนวัยรุ่นตอนปลาย(๑๗-๑๙ปี) เป็นเวลาของการฝึกฝนอาชีพ ตัดสินใจที่จะเลือกอาชีพที่เหมาะสม และเป็นช่วงเวลาที่จะมีความผูกพันแน่นแฟ้น (intimacy) กับเพื่อนต่างเพศ สภาพทางร่างกายก็เปลี่ยนแปลงเติบโตโดยสมบูรณ์เต็มที่ พัฒนาการต่าง ๆ เหล่านี้นำไปสู่การให้คำปรึกษาแนะนำ การหาและกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย หรือแม้กระทั่งการกำหนดเนื้อหาหรือเรื่องราวที่จะนำมาเป็นบทเรียนหรือบทพูดคุยกับวัยรุ่น อย่างไรก็ตามบทบาทในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ต้องเริ่มตั้งแต่ครอบครัวซึ่งเป็นสังคมแรกที่ใกล้ชิดวัยรุ่นมากที่สุด ดังนั้นกิจกรรมแรกจึงเป็นกิจกรรมของบิดามารดาหรือผู้ปกครองที่ดูแลเด็กไม่ใช่ขององค์กรใดๆเป็นเสมือนกิจกรรมสำคัญที่บิดามารดาต้องพัฒนาตนเองเพื่อส่งผลต่อเด็กวัยรุ่นให้เป็นวัยรุ่นที่มีคุณภาพที่ดี

ก. กิจกรรมสำคัญที่บิดามารดาต้องพัฒนาตนเองดังนี้^{๕๐}

๑. สร้างครอบครัวที่อบอุ่นเข้มแข็งให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีเติบโตสมวัย
๒. พ่อแม่ต้องมีบุคลิกที่อบอุ่นมั่นคง คือมีหลักการมีเหตุผลมีความยืดหยุ่นและให้ความไว้วางใจได้
๓. พ่อแม่ต้องมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ควบคุมตัวเองได้ดี ทั้งทางความคิดอารมณ์และพฤติกรรม
๔. พ่อแม่ต้องมีลักษณะที่ยอมรับความสามารถของเด็ก เข้าใจและสนับสนุนภาคภูมิใจในความสามารถด้านอื่นๆ ของลูก ไม่เร่งรัด ไม่บังคับมีพื้นฐานการเลี้ยงดูที่มีการยอมรับและมีความรักความผูกพันระหว่างพ่อแม่เด็ก ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายในบ้าน จึงเป็นเหตุผลจูงใจกระทำความดีมากขึ้นๆ เพื่อให้ตนเองเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนจากครูและจากคนอื่นๆ ต่อๆ ไป
๕. พ่อแม่ต้องมีการฝึกให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง และควบคุมตัวเองมั่นใจในตนเองมองภาพพจน์ตัวเองดี แต่ไม่ใช่ว่าเอาแต่ใจตัวเอง พึ่งพาตัวเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นได้ มีโอกาสคิดตัดสินใจในเหตุการณ์ต่างๆ เป็นประจำ มีความยับยั้งชั่งใจใน "การทำ" กับ "การไม่ทำ" ในสิ่งที่ดีและไม่ดี ซึ่งจะต้องมาจากการฝึกหัดสะสมความรู้ ความสามารถมาตั้งแต่เด็ก ผ่านประสบการณ์ที่ถูกเลี้ยงดูมาอย่างดีนั่นเอง เด็กวัยรุ่นหลายคนที่ยอมทำตามเพื่อน ทั้งๆ ที่ทำไปแล้วจะขัดต่อความรู้สึกของตัวเองก็ตาม เป็นสาเหตุจากที่ตนเองไม่มั่นใจและไม่เป็นตัวของตัวเอง
๖. การสอนของพ่อแม่ควรชี้ให้เด็กได้เรียนรู้จักทั้งส่วนดีและส่วนที่เลวมาก่อนได้เรียนรู้ที่จะเข้าใจถึง คุณลักษณะของการเป็นคนดี แต่ขณะเดียวกันก็เรียนรู้ที่จะทันคน ว่ามีความเจ้าเล่ห์เพทุบาย โกหกหลอกลวง ซึ่งปะปนกันอยู่ในหมู่เพื่อนและคนในสังคม เรียนรู้ที่จะเข้าใจลักษณะดีและไม่ดีของพฤติกรรมของคน ทำให้ขณะที่วัยรุ่นคลุกคลีกับเพื่อนและผู้คนต่างๆ จะได้ไตร่ตรองดูคนเป็นเพื่อว่าจะได้มาช่วยในการตัดสินใจ ช่วยในการยับยั้งชั่งใจ การฝึกให้เด็กได้ลองในสิ่งที่น่าลอง แต่สอนให้หัดยังตัวเองในสิ่งที่อันตรายจึงเป็นวิธีที่สำคัญมาตั้งแต่วัยเรียน แต่ในทางตรงกันข้ามในกลุ่มวัยรุ่นที่ไม่เคยถูกฝึกให้ลองคิดลองทำก่อนจะเกิดความสับสน วุ่นวายใจขาดความรู้ ขาดทักษะ ขาดการฝึกฝน ขาดการฝึกลองทำผิดทำถูกมาก่อน จึงทำให้กลุ่มนี้ตกอยู่ในกลุ่มที่

^{๕๐}นางพาง ลิ้มสุวรรณ,สาเหตุของพฤติกรรมรุนแรง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา

:[http://www.rcpsycht.org/cap/detail_article.php\[๒๐ตุลาคม ๒๕๕๔\]](http://www.rcpsycht.org/cap/detail_article.php[๒๐ตุลาคม ๒๕๕๔]).

มีความเสี่ยงสูงถ้าเด็กได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้นทั้งด้านดี และด้านไม่ดีจนเข้าใจแล้วจะช่วยทำให้ความอยากลองเพราะอยากรู้อยากจะเห็นลดลง

๙. การเอาชนะใจตนเอง เป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับการเรียนรู้ พ่อแม่ต้องฝึกฝนเด็กมาทีละเล็กทีละน้อยตั้งแต่เด็กๆ การที่พ่อแม่ได้กำหนดขอบเขตต่างๆ ในชีวิตควรให้เด็กได้รับโอกาสที่จะทดสอบผ่านในการเอาชนะตัวเอง และให้คำชื่นชมหรือกำลังใจ ต่อการควบคุมพฤติกรรม อารมณ์ได้ การเลี้ยงดูให้เอาแต่ใจตัวเอง อยากได้อะไรก็ได้ อยากทำอะไรก็จะทำ เมื่อเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นมีอิสระมากขึ้น ก็จะเห็นพฤติกรรมที่ไม่ยังคิดได้บ่อยๆ และบางครั้งกลับเป็นอันตรายทั้งต่อตนเองและผู้อื่นอีกด้วย

๑๐. กิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กีฬา ดนตรี งานอดิเรก สังคม ศิลปะ การงาน ฯลฯ พ่อแม่มีทางเลือกให้เด็กหลายๆรูปแบบตามความสนใจตามความสามารถของครอบครัว การมีทักษะหลายๆ อย่างเป็นสิ่งที่คุณแม่ต้องดูทักษะเด่นของคุณ ซึ่งในความเด่นนั้นอาจไม่เก่งเท่าผู้อื่นก็จริง แต่ก็มีความสามารถที่ดีของคุณและควรให้ความสำคัญสนับสนุน โดยเฉพาะกิจกรรมที่เสริมทักษะในการเข้าสังคม และการปรับตัว

๑๑. ในครอบครัวควรมีการสื่อสารที่ดีต่อกัน ต่างคนต่างไว้วางใจปรึกษาหารือ หรือเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ประสบมาให้ฟัง มีการยอมรับฟังความคิด สามารถที่ทั้งพ่อแม่และลูกจะแสดงความคิดเห็นคล้อยตามหรือขัดแย้งกันได้อย่างเป็นอันดีในบรรยากาศที่เป็นกันเองและเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์และพัฒนาตน

๑๒. ความกล้าหาญในทางจริยธรรม พ่อแม่ต้องสอนให้เด็กมีให้มีความกล้าพูด กล้าคิด กล้าแสดงออก และกล้าที่จะทำตัวต่างจากผู้อื่นโดยยึดหลักการที่ถูกต้อง

ดังนั้นการเลี้ยงดูเด็กควรเน้นที่ความรู้สึกร่างกายในด้วย เช่น เรื่องความดีงามของเขา อย่าเน้นแต่เรื่อง ภายนอก ของเขา เช่น เรียนเก่ง รูปหล่อ สวยหน้าตาดี เล่นกีฬาเก่ง ฯลฯ พ่อแม่บางคนเน้นเรื่องภายนอกจนส่งลูกประกวดความสามารถต่างๆ มากมาย แต่ไม่เคยพูดถึง ความดี คุณธรรม จริยธรรม เด็กเหล่านี้โตขึ้นจะหลงอยู่กับโลกภายนอกตัวเขา สังคมปัจจุบันจึงเต็มไปด้วยคนที่วัตถุนิยม บริโภคนิยม แต่จิตใจอาจว่างเปล่าอยู่ลึกๆ ตลอดเวลาได้

ส่วนภาคส่วนอื่น ๆ ทั้งภาคเอกชน รัฐบาลและองค์กรอิสระอื่น ๆ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อหาทางในการแก้ปัญหาเรื่องการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นให้ลงไปในทุกพื้นที่ของประเทศอาจทำการป้องกันแก้ไขเชิงระบบหรือเชิงนโยบายหรือกระทำไปในรูปแบบกิจกรรมที่ชัดเจนไปในแต่ละกลุ่มวัยตามบทบาทและตามศักยภาพขององค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมนั้นๆ ทั้งนี้ต้องให้ครอบคลุมทั้งการป้องกันและการตามแก้ไขปัญหา

ข. กิจกรรมหรือลักษณะงานที่ภาคส่วนอื่น ๆ ช่วยแก้ไขปัญหาดังนี้^{๕๑}

๑. กิจกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมในเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ที่ดีโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่น สถานศึกษาต้องให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องกิจกรรมที่จัด ได้แก่ กิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้และสร้างความตระหนัก / การสร้างทักษะชีวิต ในเรื่องเพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์ บทบาทความสัมพันธ์ของหญิงชายและการป้องกันตนเองจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ

๒. การให้คำปรึกษากรณีที่มีการทำแท้งผิดกฎหมายไปแล้วและมารับบริการในสถานบริการสุขภาพ วัยรุ่นกลุ่มนี้มักพบปัญหาทั้งทางด้านร่างกายและจิตสังคม ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเช่นความรู้สึกไม่เป็นสุข วิตกกังวล การยอมรับในคุณค่าของตนเองอยู่ในระดับต่ำ การดูแลให้การพยาบาลเพื่อลดความวิตกกังวลและส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองมีหลายวิธี เช่น การสัมผัส การให้ข้อมูล และการให้คำปรึกษา เป็นต้น การให้คำปรึกษาเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้ป่วยได้เข้าใจตนเองและปัญหาที่เกิดขึ้น มีการรับรู้ถูกต้องตามความเป็นจริง จากรายงานผลการวิจัยผลของการให้คำปรึกษาของพยาบาลต่อระดับความวิตกกังวลและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ป่วยทำแท้งผิดกฎหมาย^{๕๒} พบว่าการให้คำปรึกษาสามารถลดความวิตกกังวลและส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ป่วยทำแท้งผิดกฎหมายทำให้ผู้รับบริการหลังทำแท้งสามารถเผชิญกับความเจ็บป่วยและปัญหาที่เกิดขึ้นได้

๓. จัดทำระบบบริการให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงบริการได้ ให้วัยรุ่นสามารถเข้าถึงบริการต่างๆเพื่อป้องกันปัญหาทางเพศได้เป็นการส่งเสริมบริการคุมกำเนิดที่เป็นมิตรกับคนโสดเช่นที่ผ่านมายาวรุ่นหรือผู้หญิงที่อยู่ในวัยทำงานแล้วหากยังไม่ได้แต่งงานเดินเข้าไปซื้อถุงยางอนามัยก็จะถูกมองไปในด้านลบเสมอ จึงจำเป็นต้องหาทางปรับทัศนคติในเรื่องนี้ จัดตั้งคลินิกวัยรุ่นคลินิกวัยใสให้บริการที่ครบถ้วนทั้งด้านความสวยงาม การดูแลสุขภาพ การคุมกำเนิดและการดูแลระบบอนามัยวัยเจริญพันธุ์ โดยควรจัดแยกออกจากคลินิกปกติของผู้ใหญ่เช่นคลินิกฝากครรภ์ คลินิกนรีเวช คลินิกวางแผนครอบครัว เป็นต้น

๔. จัดค่ายเยาวชนคุณธรรม เพื่อเพิ่มตัวอย่างคนดีมีคุณธรรมให้มากขึ้น

^{๕๑}วันเพ็ญ บุญประกอบ, แนวทางการแก้ไขความก้าวร้าวรุนแรงในเด็กและวัยรุ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.rcpsycht.org/cap/detail_article.php [๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๔].

^{๕๒}ดวงกมล พึ่งประเสริฐ, “ผลของการให้คำปรึกษาของพยาบาลต่อระดับความวิตกกังวลและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ป่วยทำแท้งผิดกฎหมาย”, วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล , ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

๕. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่เป็นไปเพื่อกระตุ้นจิตสำนึก หรือสร้างความตระหนักต่อปัญหานี้ ลดการลงข่าวหรือสื่อที่บรรยายรายละเอียดที่จะชี้ช่องให้วัยรุ่นนำไปปฏิบัติเลียนแบบลดสื่อที่มีเนื้อหาการหาทางออกที่ก้าวร้าวรุนแรงทุกชนิด รวมทั้งข้อความที่เกี่ยวกับเรื่องผิดศีลธรรมด้วย เพราะการลงสื่อในลักษณะที่เป็นรายละเอียดมากเกินไปจะเป็นการชี้แนะการกระทำโดยตรง

๖. จัดชุดปฏิบัติการออกตรวจตราตามสถานที่เสี่ยงสำหรับวัยรุ่น ลดและเลิกแหล่งอบายมุขและแหล่งเร่ร่อน สิ่งล่อใจผิดๆ ที่เป็นอันตรายต่อวัยรุ่น มีมาตรการและกฎหมายที่น่าู่แนวปฏิบัติอย่างจริงจัง รวมทั้งบทลงโทษ เพราะเป็นอันตรายอย่างยิ่งยวดในการชักจูงให้วัยรุ่นลุ่มหลงมกมายในทางผิด

๗. การขับเคลื่อนกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นร่างพระราชบัญญัติ (พ.ร.บ.) คุ่มครองการอนามัยเจริญพันธุ์ ซึ่งกรมอนามัยกำลังดำเนินการอยู่เพื่อบูรณาการกับกระทรวงศึกษาธิการและในระยะยาวจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายทำแท้งให้เป็นธรรม หรือแก้ไขกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องแก้หญิงที่ประสบปัญหาท้องไม่พร้อมเพื่อให้ได้รับการดูแลและการสนับสนุนทางสังคมให้มากที่สุด

๘. การพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสนองตอบต่อปัญหาสุขภาพ ปัญหาพฤติกรรมของวัยรุ่นที่เขาสามารถค้นหาความรู้ได้ทุกช่องทางขององค์กรที่เขาต้องการให้ช่วยเหลือ หัวข้อการให้ความรู้เรื่องความสำคัญของการคุมกำเนิดที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ บทบาทและความรับผิดชอบของหญิงชาย การวางตัวที่เหมาะสม การหาทางออกที่เหมาะสม ฯลฯ หัวข้อเหล่านี้ยังมีความสำคัญในการดำเนินงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาคั่งครกในวัยรุ่น

๙. กลุ่มหรือสังคมต่างๆ ที่อยู่ในชุมชนนั้น หรือในชุมชนใกล้เคียง เช่น องค์กรด้านศาสนา องค์กรเครือข่ายครอบครัว ต้องช่วยกันดูแลชุมชนของตนเองเอื้ออำนวยความช่วยเหลือให้ความเมตตาปรานีต่อกันให้มากขึ้น ชุมชนที่เข้มแข็งมีเครือข่ายอื่นๆ มากสามารถเข้าช่วยด้วยการเป็นแกนนำ เผยแพร่กิจกรรม จัดสรรอุปกรณ์ ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนให้วัยรุ่นหรือบิดามารดาเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ทั้งบ้าน โรงเรียน และชุมชนร่วมกันการถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติต่อวัยรุ่น^{๕๓} เพื่อจะส่งผลให้วัยรุ่นมีคุณธรรมจริยธรรม เช่น บิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวปฏิบัติตามศีลห้าเป็นตัวอย่างให้เด็กปฏิบัติตามโรงเรียนพุทธศาสนาวินัยและชุมชนมีวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธ ด้วยการให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาที่ชุมชนจัดขึ้น

^{๕๓} วิญญูธรรมศรี ศรีแก่นจันทร์, “การถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติต่อวัยรุ่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๐-๑๐๑.

โดยสมาชิกชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง การศึกษาชี้ให้เห็นถึงสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิธีการถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติต่อวัยรุ่น ช่วยส่งผลให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในสังคมได้

๑๐. รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องจัดสรรโดยเร่งด่วนให้ชุมชนทุกแห่งมีสถานที่ให้เด็กได้ทำกิจกรรม ออกกำลังกาย เล่นกีฬา แหล่งความรู้ ห้องสมุดพิพิธภัณฑ์ สนามเด็กเล่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะ ฯลฯ โดยเฉพาะในเวลาห้องเรียนเลิก และวันหยุดที่พ่อแม่บางครั้งคร่อมมีความจำเป็นในการทำงาน

กิจกรรมต่าง ๆ ทั้ง ๑๐ ประเด็นที่กล่าวมาทุกกลุ่มงานสามารถนำมาบูรณาการให้เป็นกลไกการดำเนินงานในระดับต่างๆ ในพื้นที่ทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชนเพื่อช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ให้วัยรุ่นและครอบครัวพบทางออกที่ไม่รุนแรง ไม่ก่อความกดดันบอบซ้ำแก่ฝ่ายใดๆ สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เยี่ยงคนทั่ว ๆ ไป มีกำลังใจในการดำรงชีวิตเป็นส่วนหนึ่งที่ดีของสังคมได้วัยรุ่นที่สามารถพัฒนาค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองทั้งทางด้านบุคลิกภาพ ด้านความนึกคิด การเข้าสังคม จะเป็นวัยรุ่นที่สามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤติได้อย่างไม่ยุ่งยากนัก มักจะมีลักษณะเป็นผู้ที่ใช้สติปัญญาเผชิญกับเหตุการณ์ในชีวิตมากกว่าการใช้อารมณ์เป็นผู้ที่เลือกเผชิญหน้ากับปัญหา มากกว่าเป็นผู้ที่จะยอมหลีกเลี่ยงปัญหาเป็นผู้ที่รู้เท่าทันธรรมชาติของตนเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้สึกว่าคุณเองโดดเดี่ยวแต่ยังมีหนทางที่จะไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ วัยรุ่นที่สามารถผ่านวิกฤตการณ์และค้นพบตัวเองเช่นนี้จะมีบุคลิกภาพมั่นคงมั่นใจและภาคภูมิใจในตนเอง จึงเท่าเทียมมีความสามารถที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีค่านิยมที่ถูกต้องมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อสังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับชุมชนและระดับประเทศได้ในอนาคต